

ČERVENÝ KŘÍŽ A ČERVENÝ PŮLMĚSÍC

Z dostupných pramenů zpracoval Mgr. Josef Švejnoha

3. aktualizované vydání

ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ
PRAHA 2006

RNDr. Marek Jukl, Ph. D.
president Českého červeného kříže

Svět je stále plný lidského utrpení - přírodní katastrofy, hlad, války, nemoce. Zasahují ročně stamiliony. Již více než 140 let se ke zmírnění tohoto utrpení snaží přispět Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce zrozené z prolité krve desetitisíců na solferinském bojišti. Na otázku čím tato mezinárodní organizace je, jak je vystavěna, řízená a jakými způsoby poskytuje pomoc, se snaží odpovědět tato publikace, která vychází již potřetí, neboť tak jak se mění svět, mění se i Červený kříž sám.

Čtenář v ní najde základní poučení, které možná probudí jeho touhu vědět víc, snad i touhu se do pomoci pod vlajkou Červeného kříže zapojit, ať už jako jeho člen, zaměstnanec či dobrovolník.

RNDr. Marek Jukl, Ph. D.
president Českého červeného kříže

Obsah

Str.

Úvod	3
Obsah	5
Co předcházelo vzniku Červeného kříže?	6
„Vzpomínka na Solferino“	8
Založení Mezinárodního výboru Červeného kříže	9
Významné osobnosti počátků hnutí Červeného kříže:	10
* Henri Dunant	10
* Nikolaj Ivanovič Pirogov	12
* Florence Nightingalová	14
* Henri Guillaume Dufour	16
* Louis Appia	18
* Gustave Moynier	20
* Théodore Maunoir	20
Ženevské úmluvy	22
Mezinárodní konference Červeného kříže a Červeného půlměsíce	25
Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce	28
Humanitární pomoci při katastrofách – jeden z hlavních úkolů Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce	31
Vznik a činnost dorostu Červeného kříže	33
Červený kříž a mír	35
Světové dny Červeného kříže	36
Ústřední pátrací agentura Mezinárodního výboru Červeného kříže	37
Znaky, principy a hesla Červeného kříže a Červeného půlměsíce	38
Institut Henri Dunanta v Ženevě	40
Významné mezinárodní akce Červeného kříže na území České republiky	42
Vedoucí představitelé mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce	43
Mezinárodní výbor Červeného kříže	44
Strategie Hnutí ČK a ČP a Strategie Mezinárodní federace ČK a ČP 2010	45
Pomoc dobrovolníků v hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce	47
Řekli o Červeném kříži...	48
Seznam použité literatury	50

CO PŘEDCHÁZELO VZNIKU ČERVENÉHO KŘÍŽE?

V celé své dlouhé historii vedlo lidstvo více než 14.500 menších i větších válek, při nichž přišly o život stovky milionů lidí. Další stovky milionů utrpěly při křížení zbraní těžší nebo lehčí zranění. Porazené armády ustupovaly, vítězné armády postupovaly vpřed. Na raněné neměl nikdo čas – kdo z lehčeji raněných mohl jít se svými válečnými druhy, mohl mluvit o štěstí. Všichni ostatní ranění byli ponecháni na bojištích svému osudu, který se rovnal pomalému umírání. Ve výjimečných případech jim pomohli obyvatelé okolních vesnic. Tento stav přetrvával prakticky až do poloviny minulého století.

V 19. století se projevila se změnami vojenské techniky a složení armád logická potřeba zvýšení péče o jejich příslušníky. Místo dosavadních armád námezdního charakteru vznikají armády založené na branné povinnosti. Tento nový druh příslušníků ozbrojených sil není již ochoten snášet útrapy a eventuální následky války jako ti, kteří šli do války dobrovolně, za finanční obnos odpovídající danému riziku.

Ve své době se touto otázkou zabýval např. francouzský filosof **Jean Jacques Rousseau** a své názory vyjádřil v tzv. **Společenské smlouvě**. Podle jeho názoru je faktem, že ve válce jsou nepřáteli pouze státy, které válku vedou, nikoli však jednotliví občané, obyvatelé těchto států. Proto osoba, která se stane neschopnou boje, má být ušetřena a musí jí být poskytnuta pomoc. Vzdá-li se a stává se zajatcem, má nad ní vykonávat svou moc stát, jehož příslušník vzal osobu do zajetí. Tento filosofický přístup připravil do jisté míry půdu pro projevení většího zájmu o tyto otázky a přispěl svým způsobem ke zlepšení osudu raněných a nemocných ve válkách, stejně jako k úpravě postojů vlád k zajatcům. Postupně dochází v řadě zemí ke snahám skupin osob či jednotlivců o zlepšení péče o oběti válek.

Za příklad můžeme vzít tzv. **Krymskou válku**, při níž v letech 1853–1856 se Rusko střetlo s Anglií, Francií, Tureckem a Sardinii. Bojovalo se o přístup ke středomořským úžinám Bospor a Dardanely. Tehdy se nezávisle na sobě objevili na stranách obou armád dobrovolníci, kteří začali organizovat základní pomoc raněným a nemocným vojákům – na straně ruské armády **Nikolaj Ivanovič Pirogov**, na straně anglické armády známá „dáma s lampičkou“ **Florence Nightingalová**.

Pirogov využil v Krymské válce svých zkušeností vojenského chirurga z roku 1847 z kavkazských bojišť. V roce 1854 odešel do Sevastopolu, kde v čele vyškolených dobrovolných sester po deset měsíců ve dne v noci sloužil raněným. S evakuovanými dokonce nocoval pod širým nebem, zasahoval obětavě v dešti kulek a granátových střepin. Jako první organizoval na bojištích dobrovolné zdravotnice, mezi nimiž byla i pověstná Dáša Sevastopolská, a na odsunových cestách zřizoval zdravotnické stanice.

Na počátku cesty Florence Nightingalové k Sevastopolu stál článek londýnských Timesů, v němž válečný zpravodaj popisoval hrůzné podmínky, v jakých žijí ranění a nemocní vojáci v Krymské válce. Britský ministr války lord Herbert se obrátil

na Florence Nightingalovou, která již měla v Anglii jméno jako dobrovolná ošetřovatelka, se žádostí, aby v této tíživé situaci pomohla.

Dva dopisy se tehdy minuly, neboť Nightingalová zmíněný článek četla také a současně nabízela svoji pomoc. Vybrala pečlivě dalších 24 dobrovolnic a vypravily se do Istanbulu, kde v obrovských kasárnách nalezly 18.000 raněných a nemocných vojáků ve skutečně otřesných podmínkách. Později k nim přibylo ještě dalších 50 dobrovolnic a Florence v krátkém čase zorganizovala na svou dobu přímo skvělou nemocniční službu. V ovzduší naplněném utrpením a smrtí pracovala, stejně jako na druhé straně fronty Pirogov, nepřetržitě dny a noci.

Nightingalová byla i praktická žena – usilovala nejen o ošetřování raněných a nemocných, ale dbala také na řádné vytápění i správný chod kuchyně. Úmrtnost se výrazně snížila bezprostředně po zavedení základních hygienických zásad. Nemocní a ranění vojáci jí zbožňovali – nazývali ji „dámou s lampičkou“. Byl to vlastně olejový kahan, který se později stal symbolem péče o raněné a nemocné a ještě po sto letech se ocitl např. i na broži našich zdravotních sester. Teprve v roce 1956 byl kahan nahrazen znakem červeného kříže.

Florence Nightingalová spávala jen čtyři hodiny denně. Podlomené zdraví nedokázalo odolávat neustálému vypětí a při velké epidemii cholery jí sama onemocněla. Našla v sobě však tolik chuti k životu, že chorobu překonala a s ještě větší energií se vrhla do organizování další ošetřovatelské péče.

Pirogov i Nightingalová položili základy dobrovolné ošetřovatelské péče o raněné a nemocné vojáky na bojištích. Dokázali, že to jde zorganizovat. K tomu, aby však vznikla mezinárodní dobrovolná zdravotnická organizace, musel přijít třetí velikán počátku hnutí Červeného kříže – švýcarský obchodník Henri Dunant.

„VZPOMÍNKA NA SOLFERINO“

Je jen málo knih, o kterých můžeme prohlásit, že pohnuly dějinami, že daly podnět ke vzniku významné mezinárodní organizace. Kniha Henri Dunanta „**Vzpomínka na Solferino**“ však k nim patří. Co však jejímu napsání a vydání předcházelo?

Rodiče **Henri Dunanta** si přáli, aby se jejich syn stal obchodníkem, ale on sám měl zájem začít stavět mlýny v Alžírsku. Rozhodl se proto v roce 1859 následovat francouzského císaře Napoleona III. v jeho tažení do Itálie s cílem získat od něj pro tuto činnost povolení. Za této cesty se u obce Solferino stal svědkem jedné z nejkruťších bitev své doby, v níž proti sobě bojovalo na 320.000 francouzských, rakouských a italských vojáků. V bitvě byl nasazen na tehdejší dobu obrovský počet 900 děl a kanónů. Za pozornost stojí, že části italské armády velel pozdější slavný revolucionář Giuseppe Garibaldi, a že i na našem území, v jihočeském Písku, nalezneme pomník padlým českým vojákům z oné památné bitvy u Solferina. V bitvě zvítězili Francouzi, ale poraženi byli všichni, kteří zůstali ležet mrtví a ranění na bojišti (bylo jich více než 40.000).

Henri Dunant, který zjistil, že o raněné vojáky se prakticky vůbec nikdo nestará, nejprve po tři dny a tři noci bez oddechu pomáhal, ošetřoval raněné bez ohledu na barvu uniform v duchu svého názoru, že „všichni lidé jsou si bratry“. Po návratu do rodné Ženevy přemýšlel již pouze o tom, jaké kroky by měl podniknout, aby se podobné hrůzy, kdy se o raněné vojáky ve válce nikdo nestará, již nikdy neopakovaly. Navíc se dozvěděl, že v Krymské válce obdobné zkušenosti jako on získali Nikolaj Ivanovič Pirogov a Florence Nightingalová. Napsal útlou knížičku v rozsahu pouhých 62 stran, kterou pod názvem „**Vzpomínka na Solferino**“ vydal v Ženevě **8. listopadu 1862**.

Napsání a vydání knížky, byť se sebeotřesnějším obsahem, by však nestačilo, nejspíše by bez povšimnutí zapadla. Dunant udělal víc – rozeslal ji evropským panovníkům, státníkům a vojevůdcům. V jejím závěru navrhl založit mezinárodní dobrovolnou organizaci na pomoc raněným vojákům a současně uzavřít mezinárodní dohodu o jejich ochraně. Nespoléhal na poštu a procestoval řadu evropských států, aby osobně získal pro své myšlenky krále, prince, ministerské předsedy a vojenské velitele. U řady z nich našel skutečně pro své názory podporu.

Díky své neumdlévající aktivitě a pochopení, se kterým se při svých cestách po evropských panovníckých dvorech setkal, mohl Dunant již za pouhé tři měsíce po vydání „Vzpomínky na Solferino“ založit v Ženevě **Stálý mezinárodní výbor pro pomoc raněným**, jinak též nazývaný „**výborem pěti**“. Psal se 17. února 1863 a výbor tvořili: generál **Guillaume Henri Dufour**, **dr. Louis Appia**, **dr. Theodore Maunier**, **Gustave Moynier** a **Henri Dunant**, který si skromně ponechal funkci tajemníka výboru.

ZALOŽENÍ MEZINÁRODNÍHO VÝBORU ČERVENÉHO KŘÍŽE

Posláním Stálého mezinárodního výboru pro pomoc raněným bylo šířit návrhy obsažené v knize „Vzpomínka na Solferino“ a připravovat svolání mezinárodní konference k péči o raněné vojáky ve válkách. Na podporu tohoto úsilí napsal Dunant další knihu s názvem „**Mezinárodní bratrství a pomoc v době války**“. Konečně byly přípravné práce ukončeny a bylo možno svolat konferenci.

Pozvání do Ženevy přijalo 36 zástupců 16 evropských států. Dějištěm historické události se ve dnech **26.–29. října 1863** stal velký sál v ženevském paláci Atheneum. Na konferenci byl založen **Mezinárodní výbor Červeného kříže** a toto říjnové datum je uznáváno za počátek celosvětového hnutí Červeného kříže.

Delegáti 16 zemí přijali rezoluci vyzývající ke zřízení Výborů pro pomoc raněným již v mírové době a dohodli se na tom, že budou cvičit a připravovat dobrovolné zdravotníky. Vytyčili zásadu nedotknutelnosti a neutrality zdravotnických zařízení a personálu označených červeným křížem, který byl přijat jako univerzální znak nově založené organizace. Byla tím vyjádřena i úcta zemi, která se stala kolébkou první dobrovolné zdravotnické organizace – Švýcarsku (znak červeného kříže v bílém poli je vlastně obrácenou švýcarskou vlajkou). Tento znak nemá žádný politický ani náboženský význam.

Mezinárodní výbor Červeného kříže od počátku své existence začal vyvíjet značnou aktivitu. Netrvalo ani rok a Ženeva přivítala účastníky druhé mezinárodní konference, která přijala známou **Ženevskou úmluvu**. V témže roce - 1864 - také Červený kříž poprvé zasáhl na bitevním poli, když vyslal své delegáty do rakousko-pruské války s Dánskem.

Během deseti let se podařilo založit 22 národních společností Červeného kříže. V seznamu prvních deseti států, jejichž vlády schválily stanovy národní společnosti Červeného kříže bychom našli: Belgii, Španělsko, Francii, Itálii, Portugalsko, Švédsko, Norsko, teprve na 8. místě mateřskou zemi Švýcarsko, dále Rusko a Rakousko. Na velmi čestném 13. místě v pomyslném žebříčku je zaznamenán s datem **5. září 1868** také „**Vlastenecký pomocný spolek pro království české**“ (působící v tehdejších územních uspořádání v rámci Rakousko-Uherska), předchůdce pozdějšího Československého a Českého červeného kříže.

Připomeňme v této souvislosti ještě, že Československý červený kříž (ČSČK), který byl založen **1. února 1919**, byl uznán Mezinárodním výborem Červeného kříže v Ženevě dne **1. prosince 1919** a dne **11. ledna 1920** byl ČSČK přijat za člena **Ligy společností Červeného kříže a Červeného pulmésíce** (dnes **Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného pulmésíce**).

Dodejme ještě, že po rozdělení Československa k 31. 12. 1992 byl Český červený kříž (ČČK) uznán Mezinárodním výborem Červeného kříže dne **26. 3. 1993** a za člena Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného pulmésíce byl přijat dne **25. 10. 1993**.

VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI POČÁTKŮ Hnutí ČERVENÉHO KŘÍŽE

Do samotných počátků a prvních let existence mezinárodní organizace Červeného kříže se významným způsobem zapsaly tři osobnosti, které jsme si připomněli již v předcházejících řádcích – zakladatel celosvětového hnutí Červeného kříže (ČK) Henri Dunant a dva organizátoři dobrovolné zdravotnické služby na bojištích Krymské války – ruský chirurg Nikolaj Ivanovič Pirogov a anglická ošetřovatelka Florence Nightingalová a dále členové „výboru pěti“.

Henri DUNANT (8. 5. 1828–30. 10. 1910)

Narodil se ve švýcarské Ženevě v domě č. 12 v ulici Verdaine jako nejstarší syn aristokrata a velmi zámožného muže. Jeho matka pocházela z rodu Colladonů a byla sestrou slavného inženýra a vynálezce Daniela Colladona. Již od mládí jej zajímaly sociální problémy, i když mu rodiče předurčili dráhu obchodníka. S velkou pozorností sledoval již události spojené s Krymskou válkou v letech 1853 až 1856. Krvavá bitva u Solferina 25. června 1859 jej ve vzpomínkách pronásledovala ještě dlouhou dobu. Své dojmy z ní zpracoval v již zmíněné knížce „Vzpomínka na Solferino“, která vyvolala založení Mezinárodního výboru Červeného kříže. Až potud jsou osudy Henri Dunanta vcelku dostatečně známy. Méně již se ví, že založení mezinárodní organizace Červeného kříže nebylo jeho jedinou iniciativou.

V roce 1871 pomáhal raněným bojovníkům Pařížské komuny, což vyvolalo silnou nelibost u tehdejší francouzské vlády. Pokusil se zřídit také Mezinárodní společnost pořádku a civilizace, která měla řešit otrocké poměry černochů. V roce 1855 spoluzakládá v Paříži světový svaz Křesťanského sdružení mladých mužů (YMCA). Navrhuje zřízení stálého shromáždění národů (dnešní Organizace spojených národů), zřízení stálého mezinárodního soudu (dnes Mezinárodní soudní dvůr v Haagu), zabývá se otázkou reformy pracovních podmínek i otázkami zacházení s válečnými zajatci a vytvářením bezpečných území pro civilní obyvatelstvo ve válečných střetnutích. Všechny tyto jeho myšlenky docházejí uskutečnění až po jeho smrti.

Angažovanost pro řešení celospolečenských problémů však s sebou přináší výrazné zhoršení osobních majetkových poměrů Dunanta. To jej posléze donutí v roce 1887 vrátit se do rodného Švýcarska, do městečka Heidenu, kde žije z milosrdenství svých příbuzných. Světové hnutí Červeného kříže se dále úspěšně rozvíjí, jeho zakladatel však upadl v zapomenutí a hluboce zklamán žije v ústraní.

Oživení nastává v roce 1894, kdy si celý svět připomíná 30. výročí podepsání Ženevské úmluvy. V útluku pro chudé v Heidenu objevuje Dunanta novinář Georg Baumbarger. Jeho články o smutném osudu a současných poměrech Henri Dunanta proběhnou evropským tiskem. Světová pozornost o zakladateli hnutí

HENRI DUNANT
zakladatel Červeného kříže

Červeného kříže je probuzena. K narozeninám mu blahopřeje papež i anglická královna Viktorie. Mezinárodní lékařský kongres, konaný v Moskvě v roce 1897, mu uděluje čestnou cenu. V roce 1901 se mu dostává nejvyššího ocenění – norský král mu předává společně s francouzským pacifistou Fredéricem Passym vůbec první **Nobelovu cenu míru**.

Henri Dunant umírá v Heidenu v 82 letech, osobně roztrpčen a zklamán, jeho myšlenky však žijí dál. Výroční den jeho narození – **8. květen** – je od roku 1948 slaven jako **Světový den Červeného kříže**, jeho jménem je pojmenována medaile, která je nejvyšším vyznamenáním mezinárodního hnutí Červeného kříže.

Nikolaj Ivanovič PIROGOV (25. 11. 1810–5. 12. 1881)

Narodil se v Moskvě jako třináctý syn v rodině malého státního úředníka. Měl mimořádný talent ke studiu a dělal skutečně neuvěřitelné pokroky. Ve 14 letech byl přijat jako řádný posluchač lékařské fakulty moskevské university (musela mu být dvě léta prominuta), ve 21 letech se úspěšně podrobil doktorským zkouškám. Studoval a pracoval dále v Berlíně u významných chirurgů tehdejší doby. Od roku 1841 působil po dobu 14 let jako profesor nemocniční chirurgie a terapie v Petrohradě.

V roce 1847 přerušil svou pedagogickou činnost v Petrohradě a vydává se na kavkazská bojiště, kde se poprvé zajímá o otázky praktické vojenské chirurgie. Po roce se vrací zpět do Petrohradu a vydává řadu knih a učebnic. Ke své práci přistupuje s nesmírnou energií a houževnatostí – pitvá např. 800 nemocných cholerou jako základ pro knihu „**Patologická anatomie cholery**“. Jeho jméno je spojeno rovněž se zavedením éterové narkózy v Rusku.

Po skončení **Krymské války**, na jejichž bojištích položil spolu s Florence Nightingalovou základy dobrovolné ošetrovatelské služby, napsal své slavné dílo „**Válečná chirurgie**“ na svém statku ve vesnici Višňa (dnes Pirogov). Do Petrohradu se již nevrátil, neboť byl pronásledován pro své pokrokové názory – byl zbaven svého místa na universitě i penze. Ve Višni založil malou chirurgickou nemocnici, věnoval se hospodářství a psal výchovné a filosofické spisy.

V letech 1870–1871 odjel jako pověřenec společnosti Červeného kříže na bojiště francouzsko-německé války a v roce 1877 v čele svých dobrovolných sester do války rusko-turecké.

Pirogov je považován za jednoho ze zakladatelů moderní ruské chirurgie a válečné chirurgie jako samostatné vědní disciplíny. Svými odbornými pracemi položil základy topografické anatomie a operační chirurgie. Jako první propagoval v Rusku plastické operace a jako první ve světě vědecky přistupoval ke kostní plastice. Vypracoval speciální operační metody (např. nový způsob amputace nohy). Předpokládal, že příčinou hnisání ran jsou choroboplodné organismy.

Zdůrazňoval, že zranění je třeba léčit podle druhu zbraně, která jej zavinila. Upozorňoval, že nestačí raněného pouze ošetřit, ale že je třeba jej také z bojiště odsu-

N. I. PIROGOV
ruský chirurg

nout. Jako první navrhoval třídění raněných na obvazistích, na místě znehybňovat končetiny sádrovými obvazy. Bojoval proti předčasným amputacím končetin po střelných zraněních.

Pokrokové názory prosazoval i při svém pedagogickém působení. Bojoval s předsudky ve výuce a výcviku mladých lékařů. Vyčítal vysokým školám v Rusku nedostatek osvětové práce mezi lidmi a začal v Kyjevě organizovat lidové školy. Své pedagogické krédo vyjádřil v díle „**Základní otázky vzdělávání**“. Již posmrtně vyšel jeho zajímavý deník pod názvem „**Otázky života**“.

Pirogov umírá ve vesnici Višňa v roce 1881 na rakovinu hltnu. Jeho smrtí ztratilo Rusko, ale i celá světová medicína, vynikajícího anatoma a chirurga, ale také pedagoga a filosofa, zakladatele válečné chirurgie, vojenského zdravotnictví a novodobé dobrovolné ošetrovatelské služby. Jeho jménem jsou dnes v Rusku pojmenované četné kliniky a výzkumné ústavy, v dnešní vesnici Pirogov je zřízeno jeho muzeum. Ruský červený kříž uděluje medaile nesoucí jeho jméno.

Florence NIGHTINGALOVÁ (15. 5. 1820–13. 8. 1910)

Bezesporně nejslavnější žena, která je spojena s činností mezinárodního hnutí Červeného kříže, se narodila v italské Florencii (odtud i na Angličanku poměrně exotické křestní jméno) v rodině vysoké anglické šlechty. Od mládí se však snažila vymanit se z předem naznačené životní dráhy, k níž jí předurčoval její půvab a bohatství rodičů. Rodina těžce nesla, že pro svůj zájem o potřeby chudých a strádajících zanedbávala své společenské povinnosti a nejevila ani zájem o vdávání. Nakonec zcela zavrhl její osobní city a plně se věnovala službě společnosti.

Nejprve sbírala zkušenosti. Ve 25 letech se rozjela po světě, cestovala po Německu, Itálii, Francii, ale i po Turecku a Egyptě. V německém Kaiserwerthu absolvovala kurs diakonek (evangelických ošetrovatelk nemocných), v Paříži kurs Milosrdných sester, a když se vracela do Londýna, měla již poměrně jasnou představu o tom, jak realizovat svůj plán zlepšení péče o nemocné. Veškerý svůj čas, peníze i síly věnovala reorganizaci útulku pro nemocné učitelky. Její neohrožené a obětavé vystupování v **Krymské válce** při organizování dobrovolné zdravotnické služby jsme popsali v předcházejících kapitolách.

V roce 1856 se vrátila do Anglie. Byla vypsána národní sbírka, která vynesla více než 45.000 liber. Z jejího výtěžku Florence zřídila 15. 6. 1860 v Londýně **první školu pro výcvik ošetrovatelk** při Nemocnici svatého Tomáše na břehu Temže. Zařízení neslo název „Škola Florence Nightingalové pro zdravotní sestry“. Vyskolené ošetrovatelky odcházely do ciziny a zakládaly vlastní ošetrovatelské školy v Americe, Kanadě, Indii, ale i v Austrálii a na Novém Zélandě. V těchto letech také Nightingalová napsala dvě knihy, ve kterých se zabývala nemocniční péčí (1859) a ošetrovatelskou péčí (1860).

Bezesporně zajímavý byl vztah Florence Nightingalové k Červenému kříži a myšlenka na založení dobrovolné zdravotnické organizace. I když měla velký vliv na

FLORENCE NIGHTINGALOVÁ

Henri Dunanta, zastávala názor, že stačí vytvořit jen dobrovolnou ošetrovatelskou službu pomocí dobročinných společností a není k tomu nutné zakládat Červený kříž. Způsobila tím, že v Anglii vojenské kruhy o organizaci Červeného kříže v počátcích nestály – jistě díky tomu, že právě zásluhou Florence Nightingalové byla sanitní armádní služba dobře zorganizována. To vedlo i k tomu, že britská organizace Červeného kříže byla teprve v roce 1908 uznána za pomocný orgán vojenské zdravotní služby.

Červený kříž zapomněl na tyto roztržky či nedorozumění a zřídil medaili, která nese jméno Florence Nightingalové a je udělována dobrovolným ošetrovatelkám z celého světa. Také v České republice máme na konci roku 2005 již 24 nositelů tohoto vysokého mezinárodního ocenění, udělovaného Mezinárodním výborem Červeného kříže v Ženevě každé dva roky.

Florence Nightingalová se za své zásluhy v Krymské válce stala mezi anglickými vojáky doslova živou legendou. Zpívaly se o ní stovky písní, bylo napsáno množství oslavných článků. Bylo po ní pojmenováno mnoho lodí, prodávaly se její obrázky a ještě za svého života se dostala do známého muzea voskových figurin madame Tussaudové v Londýně. Vojáci ze svého ubohého žoldu uspořádali sbírku a chtěli jí dát postavit pomník v podobě anděla s kahanem v ruce. Florence jim však tento úmysl rozmluvila. V Londýně je její muzeum.

Věnovala se nadále nemocnicím a zakládání útulků pro invalidy. V posledních letech života již prakticky neopouštěla svůj byt a nakonec oslepla. Umírá ve stejném roce jako Henri Dunant (1910) ve věku 90 let. Pro její nadšení, obětavost, vysoce rozvinuté humánní citění a vskutku pionýrské zásluhy o rozvoj dobrovolné ošetrovatelské služby na ni vděčně vzpomínají lidé na celém světě.

Henri Guillaume DUFOUR (1787–14. 7. 1875)

Narodil se v Kostnici a své vzdělání získal především na polytechnice v Paříži. Později se stal vojákem z povolání a sloužil ve vojsku pod francouzským císařem Napoleonem. Po napoleonských válkách se vrátil zpět do vlasti, kde uplatňoval svého republikánského a liberálního ducha v různých institucích.

Byl mj. ředitelem vojenské školy v Thunu, kde byl jeho žákem např. i pozdější císař Napoleon III., který si po celý život zachoval na Dufoura vřelé vzpomínky. Dufour proslul topografickými pracemi a jeho jménem byl nazván nejvyšší vrch Monte Rosy. Největší jeho zeměpisnou prací bylo vydání topografických map Švýcarska.

Generál Dufour nebyl pacifistou v obvyčejném slova smyslu. Jako profesionální voják věděl, že nebude možné brzy odstranit války, ale viděl v nich jen prostředek k hájení práva. V roce 1847 byl jmenován velitelem armády pro válku se Sonderbundem (dokázal ji vítězně ukončit po pouhých 25 dnech takřka bez prolítí krve). A právě v této válce již vydal řadu humánních nařízení, která se později stala součástí mezinárodního humanitárního práva. Posuďte sami nadčasovost jeho tehdejších nařízení:

HENRI GUILLAUME DUFOUR

„... Odzbrojte zajatce, ale nečiňte jim nic zlého, ani je neurážejte... Po boji šetřte přemožených, nic není čestnějšího pro vítězné vojsko... Budou-li nepřátelé zatlačeni, pečujte o jejich raněné jako o naše vlastní. Mějte k nim všechny ohledy, jež přísluší nešťastným... Dávám pod Vaši ochranu zejména děti, ženy, starce a osoby duchovní. Ten, kdo by vložil ruku na bezbrannou osobu, je nečestný a špiní svůj prapor...“.

Bylo proto naprosto přirozené, když se generál Dufour pro své názory stal členem přípravného „výboru pěti“ a předsedal ustavujícím konferencím mezinárodního hnutí Červeného kříže v Ženevě v letech 1863 a 1864.

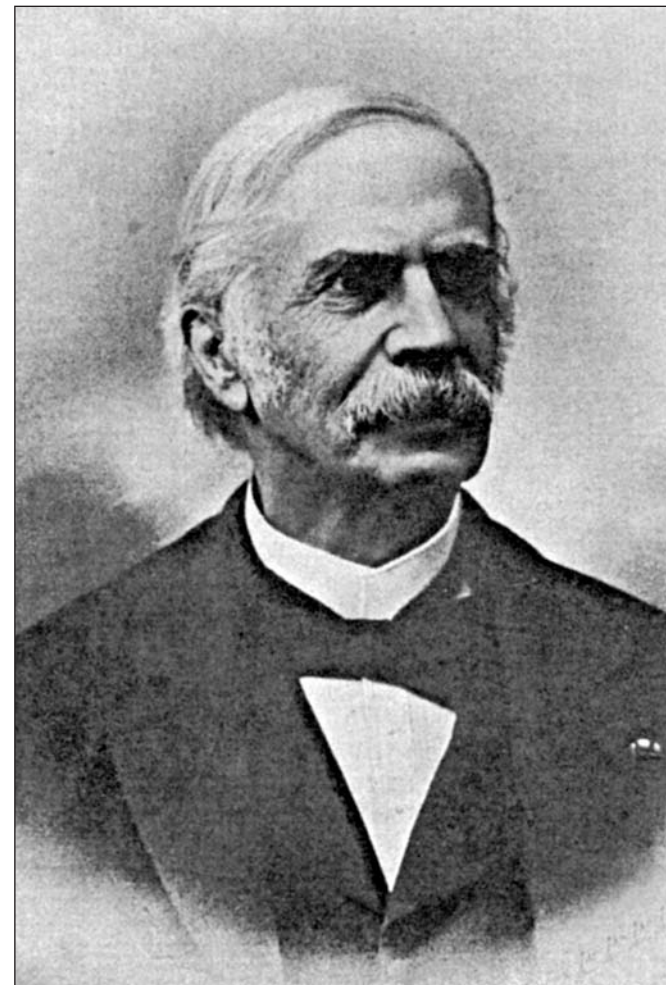
Louis APPIA (13. 10. 1818–1. 3. 1898)

Narodil se ve Frankfurtu nad Mohanem, kde byl jeho otec pastorem francouzské evangelické církve. Studoval na universitě v německém Heidelbergu, kde získal v roce 1843 svůj první doktorát (druhý získal ve svých 60 letech v Paříži). Od počátku své lékařské praxe se hlouběji zajímal o válečnou chirurgii a léčení raněných (např. v revolučním roce 1848 pečoval ve svém rodném městě o raněné v pouličních potyčkách).

Doktor Appia přišel do Ženevy v roce 1849. Zde se také seznámil s Henri Dunantem a později se stal jedním ze členů proslulého „výboru pěti“. Aktivně se spolu s Dunantem zúčastnil jako lékař italské války, mj zasahoval i na bitevním poli u Solferina. Současně psal knihu o ošetřování ran, způsobených zbraní, jejíž první část věnoval svému příteli a nadanému chirurgovi, **dr. Theodorovi Mauniovi** (1806–1869), rovněž jednomu z „výboru pěti“. Na italských bojištích byl vybaven v jedné kapse první částí své knihy, ve druhé plánem vlastního nového zařízení pro transport raněných. Jedná se o jedno z prvních uplatnění civilního lékaře přímo na bojišti, lékaře, který se na svůj úkol dlouho v míru připravoval a jemuž se podařilo zdokonalit i ambulanční materiál. Dne 19. ledna 1860 vyznamenal italský král Henri Dunanta a dr. Louise Appiu řádem svatého Mořice a Lazara za jejich péči o raněné vojáky.

Jako uznávaný lékař byl Appia členem řady lékařských společností v Itálii, Francii, Belgii, Sasku a dalších zemích. Byl jmenován i presidentem Sociéte medical v Ženevě, kde mj. v roce 1861 úspěšně zorganizoval hygienický kurs. V roce 1864 byl jedním z prvních dvou delegátů Mezinárodního výboru Červeného kříže v dánské válce (spolu s Holanďanem Van de Veldem). Jako první byl na bitevním poli označen na rameni bílou páskou s červeným křížem.

Doktor Louis Appia byl až do své smrti v roce 1898 po dlouhých 35 let členem Mezinárodního výboru Červeného kříže.

LOUIS APPIA

Gustave MOYNIER (1826–1910)

První předseda Mezinárodního výboru Červeného kříže v Ženevě se ujal řízení této mezinárodní organizace poté, kdy se Henri Dunant stáhl poněkud do pozadí.

Řídil také ustavující mezinárodní konferenci Červeného kříže v Ženevě v roce 1863, když mu její řízení krátce po zahájení předal generál Dufour. Henri Dunant byl autorem myšlenky na založení celosvětové humanitární organizace Červeného kříže, teprve Gustave Moynier ji postavil na reálné základy. Zatímco Henri Dunant byl nadšeným a úspěšným agitátorem, Gustave Moynier byl schopným organizátorem. Oběho bylo při založení mezinárodní organizace Červeného kříže velmi zapotřebí. Právě Moynier navrhl svolání ustavující mezinárodní konference do Ženevy a byl to rovněž on, kdo vybuodoval první kanceláře nově založené mezinárodní organizace v tomto městě.

Na všech mezinárodních konferencích Červeného kříže od roku 1864 až do roku 1910 bylo Moynierovi přiznáváno čestné předsednictví. Byl držitelem čestných doktorátů z několika universit a vyznamenání od vlád 24 států. V roce 1906 na diplomatické konferenci v Ženevě, která prováděla revizi Ženevských úmluv, mu vzdali hold přítomní zástupci vlád ze 36 států. Až do své smrti (zemřel 21. 12. 1910 ve věku 84 let) byl členem Mezinárodního výboru Červeného kříže. Dožil se úspěchu díla, které bylo v době jeho smrti uznáváno téměř celým světem.

Théodore MAUNOIR (1806–1869)

Théodore Maunoir, zakládající člen Hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce, se narodil v Ženevě roku 1806. Na školách v Anglii a Francii vystudoval medicínu. Stal se chirurgem a členem Zdravotní rady ženevské Komise pro veřejné zdraví a hygienu.

Známý francouzský diplomat Charles Maurice Talleyrand objevil v mladém Maunoirovi diplomatický talent, ale nepodařilo se mu jej přesvědčit, aby opustil medicínu. Théodore Maunoir byl přítelem Louise Appii, dalšího zakládajícího člena Hnutí ČK a ČP, a členem pověstného „výboru pěti“, který připravil ustavující mezinárodní konferenci v Ženevě v roce 1863, na níž byl založen Mezinárodní výbor Červeného kříže.

GUSTAVE MOYNIER

Kniha o historii Mezinárodního výboru ČK z pera Pierra Boissiera „Od Solferina k Tsushimě“ líčí Maunoira jako „muže vynikajících kvalit. Výjimečně inteligentní, zároveň oplýval šarmem a jeho dopisy bývaly psány s velkým smyslem pro humor“.

Jeho jasný a precizní způsob myšlení byl při přípravách založení Mezinárodního výboru ČK neocenitelný. Do své smrti v roce 1869 zůstal aktivním členem Mezinárodního výboru ČK.

THÉODORE MAUNOIR

ŽENEVSKÉ ÚMLUVY (DOHODY, KONVENCE)

Národní společnosti Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce jsou na celém světě uznávány jako humanitární organizace, jejichž poslání je už svojí podstatou neoddělitelné od myšlenky míru a úsilí o jeho zachování. Dokud se mírovým silám nepodaří ze života obyvatel naší planety úplně odstranit války, zůstane naléhavým úkolem zlepšit osud lidí, kteří se mohou stát obětí ozbrojených konfliktů. Jedním z důležitých prostředků dosažení tohoto cíle je mezinárodní humanitární právo.

Rada pravidel válečného práva vznikla už v 19. a na začátku 20. století. Začátek musíme hledat až před 135 lety, v roce 1864. Tehdy se v kolébce Červeného kříže, švýcarské Ženevě, v sále Alabama místní radnice, sešla mezinárodní konference, svolaná pod záštitou švýcarské vlády Mezinárodním výborem Červeného kříže. Na této konferenci podepsali zástupci přítomných států první Ženevskou úmluvu (dohodu, konvenci).

V archivech se vyskytují dva údaje o počtu zemí, které byly na konferenci přítomny a podepsaly první Ženevskou úmluvu. Z pohledu tehdejšího územního uspořádání světa bylo přítomno 16 zemí: Francie, Velká Británie, USA, Španělsko, Portugalsko, Itálie, Belgie, Nizozemí, Dánsko, Švédsko, Norsko, Prusko, Bádensko, Hessensko, Vírtembersko a Sasko. Z pohledu dnešního územního uspořádání světa můžeme posledních 5 vyjmenovaných zemí nahradit jedním státem - Německo - a dostaneme se k počtu 12 zemí.

Pozornému čtenáři jistě v tomto výčtu na konferenci přítomných zemí některé státy chybí. Především zástupce vlády pořadatelské země - Švýcarska. Ale švýcarská vláda zřejmě považovala za dostačující, že organizaci konference svěřila Mezinárodnímu výboru Červeného kříže, sídlícímu v Ženevě a složenému výhradně ze švýcarských občanů. Ze 20 na konferenci pozvaných států pozvání odmítlo Rakousko, které sdělilo, že „považuje svou sanitní organizaci za vyhovující všem možným požadavkům a nesouhlasí s některými body programu“. Své delegáty nevyslalo rovněž Rusko, které se stavělo zásadně proti uvádění neutrality raněných do mezinárodních smluv. A konečně svou účast odmítly Bavorsko a papežský stát (dnešní Vatikán).

Konference byla zahájena 8. srpna 1864. Po intenzivních jednáních byla první Ženevská úmluva (dohoda, konvence) podepsána **22. srpna 1864**. Návrh připravený Mezinárodním výborem Červeného kříže byl přijat bez připomínek. „**Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných v polních armádách**“, jak zní její přesný název, měla pouhých 10 článků, stala se ale významnou událostí v dějinách mezinárodního humanitárního práva.

Na základě této úmluvy jsou sanitní vozidla, vojenské nemocnice a zdravotnický personál považovány za neutrální, jako takové jsou chráněny a bojujícími stranami respektovány. Nemocní a ranění vojáci, bez ohledu na to, ke které válčící straně patří, budou posbírání a ošetřeni.

Schválil se jednotný znak - **červený kříž v bílém poli**. Každé zneužití tohoto Ženevskou úmluvou schváleného označení (např. doprava vojenských jednotek v sanitním vozidle, vlajka s červeným křížem na skladu munice, apod.) ohrožuje

celý systém a je vážným porušením mezinárodního práva. Signatáři Ženevských úmluv mají používání znaku velmi přísně regulovat. Mohou se jím označit jen vozidla, letadla, lodě, budovy, zařízení a osoby pověřené péčí o raněné ve válce a o jejich dopravu. Je zakázáno tento znak používat pro obchodní účely nebo reklamu.

Haagská úmluva z roku 1899 (doplněná v roce 1907) rozšířila ochranu na záchranné čluny, nemocniční lodě a jejich posádky a zejména na ztroskotané osoby. V další **Ženevské úmluvě z roku 1929** se po zkušenostech z první světové války pamatovalo i na ochranu válečných zajatců.

První světová válka také ukázala jasně potřebu chránit internované civilní osoby. Rovněž k jejich ochraně připravil Mezinárodní výbor Červeného kříže návrh dohody, kterou ale vlády odmítly. Jaká to byla chyba, ukázala jasně druhá světová válka a nacistické vyhlazovací koncentrační tábory. Až v posledních měsících této války mohli delegáti Červeného kříže vstoupit do některých z těchto táborů.

V roce 1949 z iniciativy Mezinárodního výboru Červeného kříže svolává švýcarská vláda do Ženevy diplomatickou konferenci, jejímž výsledkem se staly **čtyři Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o ochraně obětí války**. Tyto úmluvy jsou platné dodnes a jsou základem současného mezinárodního humanitárního práva. Jsou jimi:

- I. Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných v polních armádách, která chrání raněné a nemocné vojáky, lékaře, zdravotnický personál a duchovní.
- II. Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a ztroskotaných příslušníků ozbrojených sil na moři.
- III. Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci.
- IV. Ženevská úmluva o ochraně civilních osob v době války.

Schválením těchto čtyř Ženevských úmluv, které byly do dnešního dne podepsány a ratifikovány všemi **194** státy světa (včetně dřívějšího Československa a později České republiky), se podařilo odstranit nedostatky starších úmluv, ale především soustředit pozornost na ochranu obětí války, tedy právě na oblast, v níž starší úmluvy vykazovaly značné mezery. Význam Ženevských úmluv spočívá zejména v tom, že formulují a v komplexní podobě uzákoňují pravidla o ochraně raněných a nemocných vojáků, zajatců i civilních osob. Historie však ukázala, že ani tyto čtyři Ženevské úmluvy nestačí.

Od roku 1945 jsme byli svědky cca 250 ozbrojených konfliktů. Více než 40 milionů lidí se po roce 1949 stalo přímo či nepřímo obětí válečných akcí. Od přijetí Ženevských úmluv bylo ve světě pouhých pár desítek dní, kdy se nebojovalo a nestřílelo. Přestože byly tyto války územně omezenější - ve srovnání s první či druhou světovou válkou - ztráty na lidských životech, především civilního obyvatelstva, byly relativně vyšší. Zatímco počet civilních obětí první světové války se pohyboval kolem 5 % celkových ztrát, ve druhé světové válce již to činilo kolem 50 %, ve vietnamské válce přesahoval tento podíl již 70 %, v Libanonu v 80. letech dokonce 80 %.

Metody války se od přijetí čtyř Ženevských úmluv v r. 1949 značně změnily - rozšířily se některé typy konfliktů (např. partyzánský způsob boje, vnitrostátní konflikty), objevily se zcela nové zbraně a jejich použití (ekologická válka, reál-

ná zavedení zbraní hromadného ničení do výzbroje apod.). Právo zakotvené do Ženevských úmluv z roku 1949 s tímto vývojem nepočítalo a v některých oblastech - zejména v oblasti ochrany civilistů přestalo odpovídat realitě ozbrojených konfliktů.

Mezinárodní výbor Červeného kříže proto znovu inicioval svolání další diplomatické konference do Ženevy. Po úporném čtyřletém jednání tato konference vypracovala a dne **8. června 1977** schválila **dva Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám z roku 1949**.

Dodatkový protokol č. 1 (ratifikovaný 166 státy), týkající se ochrany obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů, a **Dodatkový protokol č. 2** (ratifikovaný 162 státy), týkající se ochrany obětí ozbrojených konfliktů, které nemají mezinárodní charakter (občanské války a ozbrojená povstání). Oba Dodatkové protokoly jsou významným příspěvkem k rozvoji mezinárodního humanitárního práva.

Čtyři Ženevské úmluvy z roku 1949 obsahují 450 článků, nové dva Dodatkové protokoly pak dalších 150 článků (pro srovnání - první Ženevská úmluva z roku 1864 si vystačila s pouhými 10 články). Tyto Ženevské úmluvy spolu s prvním a druhým Dodatkovým protokolem představují základní pramen mezinárodního humanitárního práva. Jejich ustanovení a zásady obou Protokolů jsou závazné pro všechny státy světa (jsou tzv. právním obyčejem).

V Dodatkových protokolech byla detailně rozpracována a zkonkretizována ochrana obětí války. Podrobně se rozlišuje mezi příslušníky ozbrojených sil a civilním obyvatelstvem, které nemá být nikdy a za žádných okolností předmětem útoku. Protokoly zakazují zbraně, které nerozlišují a ani nemohou rozlišovat mezi civilními a vojenskými cíli (logicky do této kategorie zakázaných zbraní patří zbraně hromadného ničení). Zakázalo se například také tzv. kobercové bombardování, ostřelování hrází, přehrad, jaderných elektráren, plynáren, vodáren, skladů a všech zařízení, která ohrožují přežití civilního obyvatelstva. Zakázáno se používání bojových prostředků, které způsobují „nadměrné zranění a zbytečné útrapy“.

Na návrh Československa byly zakázány ty způsoby války, které ohrožují životní prostředí - tzv. ekologické války. Díky Dodatkovým protokolům je poskytována ochrana také účastníkům a obětem národně osvobozených válek, které tvoří zhruba 2/3 ozbrojených konfliktů za období od druhé světové války. Ochrany se dostává také příslušníkům partyzánských jednotek, kteří v případě zajetí získávají statut válečných zajatců.

Mezinárodní humanitární právo se dále vyvíjí a zajišťuje stále širší ochranu obětem válek. Po schválení dvou Dodatkových protokolů k Ženevským úmluvám v r. 1977 došlo k přijetí řady důležitých smluv, z nichž nejvýznamnějšími jsou „**Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné útrapy nebo mít nerozlišující účinek**“ z r. 1980, která ve svých 5 protokolech z let 1980–2003 zakazuje nebo omezuje zbraně produkující střepiny nezjistitelné rentgenem, některé druhy min a nástrah, laserové oslepující zbraně a nejnověji řeší odklizení nevybuchlé nebo opuštěné munice po skončení konfliktu (čímž chrání hlavně civilisty v poválečných oblastech) a tzv. Ottawská konvence o zákazu protipěchotních min přijatá v r. 1999. Nejnově-

ji musíme uvést též třetí Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám týkající se přijetí dalšího rozeznávacího znaku.

Významným pokrokem na cestě rozvoje mezinárodního humanitárního práva se stalo přijetí **Statutu stálého Mezinárodního trestního soudu (tzv. Římský statut) dne 17. července 1998**. Statut vstoupil v platnost ke dni **1. července 2002**. Soud začal fungovat od počátku roku **2003**. Má pravomoc soudit zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločin genocidy a významnou měrou by mohl přispět k ukončení beztrestnosti, která dosud často panuje.

I když nové úpravy mezinárodního humanitárního práva nyní efektivně chrání potenciální oběti války - samozřejmě za předpokladu, že jsou válčícími zeměmi dodržovány - všichni bychom si jistě přáli, aby vůbec nedocházelo k situacím, při kterých by mezinárodní humanitární právo muselo být uplatňováno.

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE ČERVENÉHO KŘÍŽE A ČERVENÉHO PŮLMĚSÍCE

Často se setkáváme s pojmem **Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce** nebo ekvivalentně též **Mezinárodní červený kříž**. Pod tímto pojmem se skrývají - Mezinárodní výbor Červeného kříže (MV ČK), Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce (MF ČKČP - dříve Liga společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce) a národní společnosti Červeného kříže a Červeného půlměsíce a společnost Davidovy hvězdy, kterých je v současnosti **185**.

Mezinárodní konference Červeného kříže a Červeného půlměsíce je nejvyšším orgánem mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Zasedá v zásadě jedenkrát za 4 roky. Jejími účastníky jsou: delegáti národních společností, Mezinárodního výboru Červeného kříže, Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce a delegace vlád zemí, které přistoupily k Ženevským úmluvám. Konference projednává všeobecné problémy a přijímá rezoluce a doporučení. Při hlasování a při volbách má každá delegace k dispozici jeden hlas. Na konferenci jsou jednotlivé země zastoupeny dvěma delegacemi: národní společností ČK a ČP a vlády.

Mezinárodní konferenci obvykle předchází tzv. **Valné shromáždění Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce**, což je nejvyšší orgán Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Po jeho skončení se k účastníkům připojí i představitelé Mezinárodního výboru Červeného kříže na tzv. zasedání **Rady delegátů**. Toto zasedání řeší otázky týkající se celého hnutí, vymezení mandátu jednotlivých složek a schvaluje stanoviska a návrhy Hnutí ČK a ČP, které jsou předkládány Mezinárodní konferenci ČK a ČP.

Až dosud se konalo celkem **29** Mezinárodních konferencí ČK a ČP, nepočítáme-li ustavující konferenci v roce 1863 v Ženevě. Uvedme si jejich přehled:

1. Paříž (Francie) – 1867
2. Berlín (Německo) – 1869
3. Ženeva (Švýcarsko) – 1884
4. Karlsruhe (Německo) – 1887
5. Řím (Itálie) – 1892
6. Vídeň (Rakousko) – 1897
7. Petrohrad (Rusko) – 1902
8. Londýn (Velká Británie) – 1907
9. Washington (USA) – 1912
10. Ženeva (Švýcarsko) – 1921
11. Ženeva (Švýcarsko) – 1923
12. Ženeva (Švýcarsko) – 1925
13. Haag (Nizozemsko) – 1928
14. Brusel (Belgie) – 1930
15. Tokio (Japonsko) – 1934
16. Londýn (Velká Británie) – 1938
17. Stockholm (Švédsko) – 1948
18. Toronto (Kanada) – 1952
19. Dillí (Indie) – 1957
20. Vídeň (Rakousko) – 1965
21. Istanbul (Turecko) – 1969
22. Teherán (Irán) – 1973
23. Bukurešť (Rumunsko) – 1977
24. Manila (Filipiny) – 1981
25. Ženeva (Švýcarsko) – 1986
26. Ženeva (Švýcarsko) – 1995
27. Ženeva (Švýcarsko) – 1999
28. Ženeva (Švýcarsko) – 2003
29. Ženeva (Švýcarsko) – 2006

Připomeňme si některé významné Mezinárodní konference ČK a ČP z minulosti:

- * 1. Mezinárodní konference v Paříži v roce 1867 potvrdila základní poslání Červeného kříže - pomáhat raněným příslušníkům ozbrojených sil. Hovořil na ní ještě Henri Dunant.
- * Na 2. Mezinárodní konferenci v Berlíně v roce 1869 byla ustavena Centrální pátrací služba.
- * 6. Mezinárodní konference ve Vídni v roce 1897 byla pro Čechy zajímavá tím, že byla zakončena slavnostním představením opery Bedřicha Smetany „Prodaná nevěsta“. Toto představení mělo ukázat svérázné umění českého národa.
- * 9. Mezinárodní konference ve Washingtonu v roce 1912 upravila odpovědnost MV ČK a národních společností ČK a ČP při poskytování ochrany a pomoci nejen raněným a nemocným, ale také válečným zajatcům.

- * Na 10. Mezinárodní konferenci v Ženevě v roce 1921 obdržely MV ČK a národní společnosti ČK a ČP mandát pomáhat obětem občanských válek a nepokojů. Tato konference vydala také první slavnostní mírové provolání.
- * 13. Mezinárodní konference v Haagu v roce 1928 přijala „Statut Mezinárodního červeného kříže“.
- * 14. Mezinárodní konference konaná v předvečer začátku druhé světové války v Londýně v roce 1938 marně požadovala svolání diplomatické konference k přijetí nových Ženevských úmluv, které by umožnily lepší ochranu civilního obyvatelstva ve válečných konfliktech.
- * Na 17. Mezinárodní konferenci ve Stockholmu v roce 1948 byla provedena revize tří existujících Ženevských úmluv a byla přijata čtvrtá Ženevská úmluva týkající se ochrany civilního obyvatelstva.
- * 18. Mezinárodní konference v Torontu v roce 1952 revidovala „Statut Mezinárodního červeného kříže“.
- * Na 20. Mezinárodní konferenci ve Vídni v roce 1965 bylo přijato a vyhlášeno 7 „Základních principů Červeného kříže“, podle kterých mají být řízeny aktivity Červeného kříže v každé situaci (Humanita, Nestrannost, Neutralita, Nezávislost, Dobrovolnost, Jednota, Světovost).
- * 21. Mezinárodní konference v Istanbulu v roce 1969 přijala „Principy a pravidla týkající se pomoci Červeného kříže při katastrofách“.
- * Na 22. Mezinárodní konferenci v Teheránu v roce 1973 představil Mezinárodní výbor ČK návrh 2 Dodatkových protokolů k Ženevským úmluvám.
- * Hlavním tématem 23. Mezinárodní konference v Bukurešti v roce 1977 bylo potvrzení rolí Červeného kříže jako faktorů míru. Konference rovněž přijala opatření týkající se urychlení mezinárodních pomoci.
- * 25. Mezinárodní konference v Ženevě v roce 1986 přijala rezoluci „Humanitární mobilizace“ a provedla další revizi „Statutu Mezinárodního červeného kříže“.
- * 26. Mezinárodní konference v Ženevě v roce 1995 se soustředila na prosazování pravidel mezinárodního humanitárního práva. Zvláštní pozornost byla věnována potřebám civilního obyvatelstva a zejména nejvíce ohroženým skupinám jako jsou ženy a děti. Zaměřila se také na pomoc uprchlíkům a obětem hospodářských sankcí.
- * 27. Mezinárodní konference ČK a ČP se konala v Ženevě v roce 1999. Zabývala se ochranou obětí válečných konfliktů prostřednictvím plného respektování mezinárodního humanitárního práva, humanitárními aktivitami v době válečných konfliktů a přírodních katastrof, strategickou spoluprací pro zlepšení života obětí.
Dále tato konference přijala deklaraci „Síla humanity“ a Akční plán Hnutí ČK a ČP pro období 2000–2003.
- * 28. Mezinárodní konference v Ženevě v roce 2003 se zabývala respektem k lidské důstojnosti v situacích ozbrojených konfliktů i vnitrostátních násilností a přijala deklaraci „Ochrana lidské důstojnosti“ a Agendu pro humanitární akce zabývající se záležitostmi osob pohřešovaných v souvislosti s konflikty, přílišnou dostupností zbraní, zlepšením připravenosti na katastrofy a snížením ohrožení

zranitelných skupin obyvatel infekcí HIV, TBC a dalšími. Zahájila rovněž práci na zmapování odvětví mezinárodního práva pro reakce na katastrofy. Konference zvolila současnou Stálou komisí Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

Zatím poslední 29. Mezinárodní konference byla Stálou komisí svolána dříve, než byla plánováno, a konala se v Ženevě 20.–22. 6. 2006. Zúčastnila se jí delegace ČČK (prezident ČČK RNDr. Marek Jukl, Ph. D. a ředitel úřadu ČČK JUDr. Jiří Procházka) a delegace české vlády vedená Tomášem Husákem, velvyslancem ČR a vedoucím Stálé mise ČR v Ženevě. Konference měla na programu mimořádně citlivé téma – vytvoření podmínek pro přijetí Palestinského Červeného půlměsíce a izraelské společnosti Davidovy hvězdy do Hnutí ČK a ČP. Jednání bylo komplikované, ale nakonec úspěšné, i když bylo třeba změnit Stanovy Hnutí ČK a ČP.“

MEZINÁRODNÍ FEDERACE ČERVENÉHO KŘÍŽE A ČERVENÉHO PŮLMĚSÍCE

Při vzniku Červeného kříže v roce 1863 byly národním společenstvem Červeného kříže stanoveny tyto základní úkoly: pečovat o raněné a nemocné v době válečných konfliktů spolu se zdravotnickými složkami armády, připravovat se v míru na tuto službu, cvičit personál pro poskytování první pomoci a shromažďovat potřebný materiál. V průběhu let byly jednotlivé národní společnosti ČK a ČP natolik dobře připraveny a vybaveny materiálem, že by bylo škoda v době míru jejich činnost nevyužít a čekat až na zahájení válečného střetnutí. Byl proto vytvořen mírový program Červeného kříže, který dnes zahrnuje desítky konkrétních úkolů. Známe je podrobně i z činnosti Českého červeného kříže.

Velmi silný byl tlak na mírovou orientaci programu ČK a ČP po roce 1918. Je třeba si uvědomit, že v průběhu první světové války se mnohé

Henry P. Davison

národní společnosti ČK a ČP značně rozrostly. Původně se měly po jejím skončení vrátit do skromných podmínek roku 1914, ale s koncem první světové války bohužel neskončila všechna utrpení, která válka přinesla. Již za několik měsíců si velké epidemie vyžádaly více obětí než samotná válka: v rychlém sledu se vystřídaly tzv. španělská chřipka, tyfus a cholera. V mnoha oblastech světa panoval hlad, v řadě zemí se teprve začínala budovat státní zdravotní služba. A tak najednou stálo před dobře vycvičenými členy společností ČK a ČP mnoho konkrétních, vysoce aktuálních úkolů.

Předseda válečného výboru Amerického červeného kříže **Henry P. Davison** (1867–1922) si uvědomil, že doba je příhodná tomu, aby po vzoru tehdejší Společnosti národů (dnešní OSN) došlo ke sdružení společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Davison jednal se zástupci britského, francouzského, italského a japonského Červeného kříže. Všude se jeho myšlenka setkala s pochopením. Zástupci těchto pěti národních společností ČK se sešli v roce 1919 ve francouzském městě Cannes, kde založili přípravný výbor budoucí organizace.

Přípravný výbor svolal do Cannes ve dnech 1.–11. 4. 1919 mezinárodní zdravotnickou konferenci s cílem, aby postavila Davisonův návrh na vypracování mírového programu Červeného kříže na vědecký podklad. Přední lékaři projednávali problematiku předcházení nemocem, boje proti tuberkulóze a venerickým chorobám i ochranu dětí. Navrhli rovněž, aby byl zřízen centrální mezinárodní zdravotnický úřad, soustřeďující zprávy z celého světa o hromadném výskytu nemocí a epidemií, který by koordinoval i společný postup při jejich potírání.

Dne **5. května 1919** byla v Paříži založena **Liga společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce** (dnešní Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce). Zakládajícími členy byly národní společnosti ČK z Velké Británie, Francie, Itálie, USA a Japonska. V krátké době však bylo členy Ligy společností ČK a ČP již 30 zemí, mezi nimi i Československo. Prvním předsedou **Rady guvernérů** Ligy společností ČK a ČP se po zásluze stal její zakladatel Henry P. Davison, generálním tajemníkem pak David Henderson.

Sídlo nové organizace v prvních letech její existence putovalo mezi Paříží a Ženevou. Liga společností ČK a ČP byla založena v Paříži, ale již po několika měsících přesídlila do Ženevy. V roce 1922 se vrátila do Paříže, aby od roku 1939 definitivně zakotvila ve švýcarské Ženevě, kolébce Červeného kříže a sídle Mezinárodního výboru Červeného kříže.

V ústavě přijaté v roce 1919 při jejím založení byly za hlavní úkoly Ligy společností ČK a ČP určeny: pomoc při ustavování národních společností ČK a ČP, podpora jejich rozvoje a koordinace jejich činnosti. Postupně k nim přistoupily další úkoly - napomáhání vzájemné spolupráci národních společností ČK a ČP, podpora veškerých forem humanitární činnosti s cílem odstranit lidské strádání a přispívat tím k zachování a podpoře míru na celém světě a zejména poskytování pomoci obětem přírodních katastrof, neštěstí a epidemií. Dále působí při preven-

ci a potírání nemocí a při zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva. Uváděné úkoly Ligy společností ČK a ČP byly realizovány vysíláním poradců, expertů, instruktorů, poskytováním nedostatkového materiálu i finanční podporou.

V roce 1991 změnila Liga společností ČK a ČP svůj název na **Mezinárodní federaci Červeného kříže a Červeného půlměsíce**. V současné době sdružuje **185** uznaných národních společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Jako nevládní organizace s mezinárodním charakterem má při Ekonomické a sociální radě OSN poradní postavení I. kategorie. Její financování je zajištěno ročními příspěvky od národních společností. Od r. 2006 je Organizací spojených národů pověřena organizováním nouzového ubytování při přírodních katastrofách.

Před přijetím do Mezinárodní federace ČK a ČP musí být národní společnost uznána Mezinárodním výborem Červeného kříže. Dále se musí zavázat k dodržování **7 základních principů** mezinárodního hnutí ČK a ČP a dále musí splnit **10 podmínek** (mj. působit na území státu, který podepsal Ženevské úmluvy, být uznána vládou, vykonávat činnost na celém území státu, přijímat členy bez diskriminace, apod.).

Nejvyšším orgánem Mezinárodní federace ČK a ČP je **Valné shromáždění**, na němž jsou zastoupeny všechny přijaté národní společnosti ČK a ČP. Schází se každé 2 roky. Na tomto zasedání jsou řešeny veškeré problémy členů Mezinárodní federace ČK a ČP, jsou určovány cílové úkoly na několik let (v roce 1999 byla např. přijata Strategie do roku 2010), schvaluje rozpočet a činnost orgánů Mezinárodní federace ČK a ČP od předešlého zasedání. Na každém druhém Valném shromáždění delegátů jsou voleny nejvyšší orgány Mezinárodní federace ČK a ČP včetně presidenta. Mezi jednotlivými zasedáními Valného shromáždění řídí činnost Mezinárodní federace ČK a ČP 27-členná **Výkonná rada**, která se schází 2 x ročně.

Poradními orgány Mezinárodní federace ČK a ČP jsou stálé pracovní komise (např. příspěvková, finanční, komise pro zdravotní služby a služby veřejnosti, komise pro rozvoj, komise pro mládež, komise pro pomoci, aj.).

Připomeňme, že Liga společností ČK a ČP se u příležitosti 100. výročí založení Červeného kříže v roce 1963 stala společně s Mezinárodním výborem Červeného kříže spoludržitelem **Nobelovy ceny za mír**.

Valné shromáždění v r. 2003 zřídilo nejvyšší vyznamenání Mezinárodní federace ČK a ČP, kterým je Medaile H. P. Davisona.

Československý červený kříž se stal členem Ligy společností ČK a ČP již krátce po svém založení **11. ledna 1920**. Český červený kříž je členem Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce od **25. 10. 1993**.

HUMANITÁRNÍ POMOCI PŘI KATASTROFÁCH – JEDEN Z HLAVNÍCH ÚKOLŮ MEZINÁRODNÍ FEDERACE ČERVENÉHO KŘÍŽE A ČERVENÉHO PŮLMĚSÍCE

Poskytování humanitárních pomoci, především v materiální podobě, zemím postiženým přírodními katastrofami, neštěstími a epidemiemi, patří k nejnámějším a nejdůležitějším činnostem Mezinárodní federace ČK a ČP a jeho význam v současné době stále narůstá.

Je třeba konstatovat, že od roku 1923, kdy po ničivém zemětřesení v Japonsku bylo 200.000 mrtvých a další miliony lidí bez přístřeší, nebylo roku a nebylo téměř jediné části světa, kde by nebyla Liga společností ČK a ČP a později Mezinárodní federace ČK a ČP zasahovala se svou humanitární pomocí. Podle světových statistik dochází na naší planetě k závažné katastrofě průměrně každý týden a každé tři týdny je katastrofa větší než prostředky a možnosti země, ve které k ní došlo.

Jen za prvních 50 let své existence (1919–1969) vydala Liga společností ČK a ČP celkem **290 výzev** k poskytování pomoci ve prospěch celkem **113 zemí** světa. Nejčastějšími důvody byly záplavy, válečné konflikty a vnitřní nepokoje a zemětřesení.

Vůbec první mezinárodní pomocnou akcí Ligy společností ČK a ČP byla v roce 1919 pomoc při tyfové epidemii v Polsku, na které se podílelo 15 národních společností ČK a ČP. Největší účast národních společností ČK a ČP při pomocné akci koordinované Ligou byla v roce 1970 při pomoci obětem zemětřesení v Peru, při které spojilo své síly celkem 65 národních společností ČK a ČP. Značně rozsáhlá byla pomocná akce Ligy alžírským uprchlíkům v Maroku a Tunisku a pak pomoc v samotném Alžírsku v letech 1959–1963. Z dalších masových zásahů lze připomenout např. 1,5 milionu vyživovaných dětí, žen, starých a nemocných lidí v Indii, 50.000 uprchlíků z Guineje v Senegal, opakovanou pomoc obětem záplav v Bangladéši, pomoc při hladomoru v Etiopii, zemětřesení v Mexiku či sopečném výbuchu v Kolumbii.

Jako příklady pomoci při kombinované katastrofě je možno uvést největší akci Ligy společností ČK a ČP v roce 1985. Pomoc byla určena Sudánu, kde jednak došlo k přírodní katastrofě - suchu, jednak k nahromadění uprchlíků ze tří sousedních zemí. Postiženým suchem bylo distribuováno na 12.400 tun potravin, uprchlíkům byla zajištěna lékařská pomoc. Náklady na akci v Sudánu v roce 1985 dosáhly 26,7 milionů švýcarských franků. Pomoc organizovaná Mezinárodní federací ČK a ČP obětem vlny tsunami v JV Asii dosáhla v r. 2005 hodnoty 718 milionů CHF a byla určena 1.000.000 lidí.

Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce a na její výzvy národní společnosti ČK a ČP zasahují často během několika hodin a opakovaně. Milionové náklady poskytované na pomocné operace, rozsáhlé očkovací kampaně či budování sídel pro uprchlíky jsou umožňovány solidárním přístupem jednotlivých národních společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

Československý červený kříž poskytoval humanitární pomoci do zahraničí prakticky od svého založení. Pro ilustraci uvedme, že např. jen v letech 1979–1985 poskytl ze svého Fondu solidarity ČSČK celkem 66 materiálních pomoci do zemí postižených přírodními katastrofami v celkové hodnotě zhruba 17 milionů korun.

Také Český červený kříž soustavně poskytuje humanitární pomoci do postižených zemí ze zřízeného **Fondu humanity ČČK**. Z pomoci poskytovaných v posledních letech můžeme jmenovat pomoc postiženým záplavami na Slovensku, obětem uragánu Mitch, obětem záplav v Kolumbii, Venezuele a Polsku, obětem Balkánského konfliktu, postiženým zemětřesením v Turecku, Řecku, Indii a Peru a obětem teroristického útoku v USA (za což ČČK obdržel Čestnou plaketu Amerického ČK). Obsahem humanitárních pomoci jsou např. bytové a sanitární buňky, velkoplošné stany, příkrývky, matrace, hygienické potřeby, ale také krevní deriváty, apod.

V posledních 7 letech (1999–2005) poskytl Český červený kříž humanitární pomoc do 19 zemí v celkové hodnotě téměř **125 milionů** korun.

Chcete-li i Vy přispět na Fond humanity Českého červeného kříže a jeho prostřednictvím pomoci obětem postiženým přírodními katastrofami, epidemiemi, průmyslovými haváriemi či válečnými konflikty, můžete svůj finanční příspěvek zaslat na:

FOND HUMANITY ČČK
Číslo konta 10030-7334011/0100
Komerční banka Praha 1

Čestná plaketa Amerického ČK udělená ČČK

VZNIK A ČINNOST DOROSTU ČERVENÉHO KŘÍŽE

Již velmi brzy po vzniku mezinárodní organizace Červeného kříže se můžeme setkat s příklady zapojení dětí do pomoci raněným vojákům. Na počátku se obvykle uvádí **Holandsko** a rok **1870**, kdy školní děti pomáhaly v prusko-francouzské válce připravovat obvazy. Obdobnou činnost vyvíjely děti v roce 1895 v Bulharsku a také v Kanadě, kde mládež pod znakem „Javorového listu“ pomáhala Červenému kříži.

Nás může těšit, že první oficiální iniciativa na zapojení mládeže do činnosti Červeného kříže se pojí s naším územím. Byla zaznamenána v roce 1892 a má svůj původ na Moravě, kde Ženský spolek předložil 5. Mezinárodní konferenci Červeného kříže písemný návrh, který je možno považovat za zárodek pozdějšího hnutí dorostu Červeného kříže. Konferenci však tento návrh bohužel nebyl přijat. V mírových podmínkách je zaznamenán jako první případ pomoci mládeže při ošetřování raněných po zemětřesení v americkém San Francisku v roce 1906.

Výrazný obrat v angažovanosti mládeže pod vlajkou Červeného kříže přinesla první světová válka. V Kanadě, USA, Austrálii, na Novém Zélandě a v některých zemích západní Evropy se děti zúčastnily některých pomocných prací pro strádající vojáky a civilní obyvatelstvo pod základním heslem „**Sloužím**“.

Odtud byl už jen krůček k založení prvních samostatných sekcí dorostu Červeného kříže ve světě. Byly ustaveny bezprostředně po skončení první světové války při národních společnostech Červeného kříže Austrálie, Itálie, Kanady a USA. Po vzniku Ligy společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce bylo v roce 1921 založeno dalších 8 sekcí dorostu - v Bulharsku, Maďarsku, Velké Británii, Polsku, Švýcarsku, Jugoslávii, na Novém Zélandě - a nás může zvláště těšit, že i v Československu - přesně **26. ledna 1921**.

Mezinárodní hnutí dorostu Červeného kříže bylo oficiálně uznáno v roce 1922 rezolucí č. 18, přijatou Generální radou Ligy společností ČK a ČP. Na základě této rezoluce byla již v roce 1923 založena v Ženevě při Lize společností ČK a ČP zvláštní úřadovna pro práci s mládeží ČK, která zde existuje dosud. Přínosem se stala i první světová konference pedagogů, svolaná v roce 1925 z iniciativy Ligy společností ČK a ČP do Paříže pod heslem „Zdraví výchovou a výchovou ke zdraví“, která ve svých závěrech zdůraznila významnou roli Červeného kříže jako doplňujícího činitele při výchovném působení školy.

Bilance provedená v roce 1935 mohla konstatovat, že dorostové sekce Červeného kříže jsou ustaveny již v 61 zemích s celkovým počtem 15 milionů členů. Dorost Československého červeného kříže se v této konkurenci rozhodně neztratil a jeho 840.000 členů ve 38.000 třídách na 12.000 školách jej řadilo na 2. místo v Evropě a na 4. místo ve světě.

Úkoly dorostu Červeného kříže byly shrnuty do tří základních bodů, které se v podstatě zachovaly dodnes: 1. Ochrana zdraví a života, 2. Nezištná pomoc druhé-

mu, 3. Mezinárodní přátelství. Na 20. Mezinárodní konferenci ČK a ČP ve Vídni v roce 1965 byly úkoly dorostu Červeného kříže rozšířeny ještě o 4. bod - Šíření znalostí o Ženevských úmluvách a mezinárodním humanitárním právu.

Vraťme se ale do období krátce po skončení druhé světové války. Ve Stockholmu se sešla I. evropská konference mládeže Červeného kříže a navrhla ustavit Poradní výbor pro dorost Červeného kříže. A právě tento výbor je po desetiletí spojen s Československým červeným křížem, který v něm byl od roku 1959 po téměř 30 let nepřetržitě zastoupen a naši zástupci po řadu let zastávali i funkce místopředsedů tohoto Poradního výboru.

V roce 1965 byl 8. květen - Světový den Červeného kříže - poprvé věnován mládeži pod heslem „Mládež Červeného kříže - síla a budoucnost Červeného kříže zítřka“. Při této příležitosti byl vyhlášen pětiletý plán aktivity mezinárodního hnutí dorostu Čk. Porovnání z roku 1969 uvádělo, že již 96 z tehdejšího počtu 114 národních společností ČK a ČP má již svou vlastní dorostovou sekci.

Největší světové setkání mládeže na půdě Červeného kříže bylo svoláno v roce 1971 do Mexika. A opět bylo Československo aktivní. Zástupci dorostu ČSČK na této I. celosvětové radě mládeže ČK předložili text „Mírové deklarace“, který byl jednomyslně schválen.

Údaje z roku 1985 uvádějí, že svůj dorost ve světě má již **116** národních společností ČK a ČP s celkovým počtem **77 milionů členů** (Amerika - 7,25 milionů, Asie a Pacifik - 17,5 milionů, Evropa - 49,5 milionů, Střední Východ a severní Afrika - 2 miliony, zbývající Afrika - 239.000 členů).

V Československu vzniklo v roce 1990 z původního Dorostu ČSČK hnutí Mládeže ČSČK. O tři roky později se po rozdělení republiky stala Mládež ČČK zvláštní složkou Českého červeného kříže. V roce 2005 sdružovala **967** členů působících v 36 okresech České republiky.

ČERVENÝ KŘÍŽ A MÍR

Červený kříž, který se zrodil z myšlenek inspirovaných utrpením zraněných ve válečných událostech, se nikdy ve své historii neomezoval jen na pomoc obětem válečných konfliktů. Celou svojí činností, nespočetnými humanitárními činy, hlubokým poznáním válečných hrůz a strádání se stal současně i důležitým mírovým činitelem. Uskutečňuje tak i odkaz svého zakladatele Henri Dunanta, který ve svých Pamětech uvedl: „Podporovat solidaritu mezi národy v míru, znamená bojovat proti válce“. Ústřední princip ČK - princip humanity - mj. říká, že hnutí ČK a ČP podporuje mír a spolupráci mezi národy.

Od konce první světové války Červený kříž trvale bojoval proti válkám a za mír. Například 10. Mezinárodní konference ČK a ČP v Ženevě v roce 1921 schválila slavnostní mírové provolání, v němž se mj. uvádí: „Červený kříž nechce jenom pracovat v míru. Chce také pracovat pro mír“.

Orgány ČK a ČP vydaly od té doby řadu prohlášení na podporu míru. V roce 1946 po druhé světové válce přijala Rada guvernérů rezoluci obsahující myšlenku, že „...hlavním úkolem Ligy a národních společností ČK a ČP je každodenní úsilí za záchranu míru a soustředění všech sil a prostředků k zabránění dalším světovým válkám...“.

Vysokým oceněním mírového úsilí Červeného kříže a Červeného půlměsíce se stala rezoluce Valného shromáždění OSN, která konstatuje: „... soudíc, že dílo mezinárodní solidarity prováděné národními společnostmi Červeného kříže účinně přispívá k vytváření ideálu porozumění a míru mezi národy...“, a přijímá doporučení z 19. 11. 1946, aby všechny členské státy OSN podporovaly ustavení národních společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

Výkonný výbor Ligy společností ČK a ČP v roce 1948 rozhodl, aby výroční den narození Henri Dunanta (8. květen) byl slaven jako Světový den Červeného kříže, jako příležitost k propagaci nejen ideálů Červeného kříže, ale také světa bez válek a mírové spolupráce. Také jedno ze dvou hesel hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce „Per humanitatem ad pacem“ („Lidskost k míru“) je věnováno mírové problematice.

V červnu 1975 se v Bělehradě uskutečnila Světová konference Červeného kříže pro mír, na níž byl přijat akční program Červeného kříže jako činitele míru. A není jistě nahodilé, že se jedné z největších protiválečných akcí, konané v červnu 1983 v Praze, Světového shromáždění za mír a život, proti jaderné válce, zúčastnil tehdejší předseda Ligy společností ČK a ČP Enrique de la Matta Gorostizaga.

Mírová činnost Červeného kříže doznala i významných mezinárodních uznání. Uvedme jedno z nich, možná nejvýznamnější - Nobelovu cenu za mír. Zakladatel fondu, z něhož jsou ceny udělovány, Alfred Bernhard Nobel (1833–1896) určil 27. listopadu 1895 jednoznačně udělování této ceny: „... osobám, které nejvíce nebo nejlépe přispěly k rozvoji bratrství mezi národy...“.

V roce **1901** byla **Nobelova cena za mír** udělena vůbec poprvé. Obdrželi ji společně zakladatel Červeného kříže Henri Dunant a francouzský pacifista Frédéric Passy. Jediná Nobelova cena za mír udělená v průběhu první světové války patřila v roce **1917** Mezinárodnímu výboru Červeného kříže, který ji znovu obdržel v roce **1944** za svou činnost během druhé světové války. Konečně v roce **1963**, při oslavách 100. výročí založení Červeného kříže, byla Nobelova cena za mír udělena společně Mezinárodnímu výboru Červeného kříže a Lize společností ČK a ČP.

SVĚTOVÉ DNY ČERVENÉHO KŘÍŽE

V březnu **1948** vyhlásil Výkonný výbor Ligy společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce poprvé **Světový den Červeného kříže**. Bylo pro něj zvoleno datum - **8. květen** - výroční den narození zakladatele světového hnutí Červeného kříže Henri Dunanta.

Za pozornost jistě stojí, že návrh na vyhlášení tohoto dne vzešel od Československého červeného kříže, který navrhl Lize společností ČK a ČP vytvoření tradice Mírové slavnosti Červeného kříže. Návrh ČSČK se v mnoha zemích setkal se vřelým ohlasem i praktickým přijetím a byl nakonec přijat celosvětově.

Cílem tohoto dne je propagace myšlenek Červeného kříže a ideálu míru. Stejně jako u Světového dne zdraví (7. dubna) vyhláší Světová zdravotnická organizace (WHO) každoročně nové heslo, činí tak i Mezinárodní federace ČK a ČP. I když tato hesla, která jsou pochopitelně natolik obecná a univerzální, aby byla přijatelná pokud možno ve všech zemích, v nichž existují národní společnosti ČK a ČP, nevystihují vždy postavení organizace Červeného kříže v naší republice, umožňují i u nás propagační využití. V některých okresech a městech se v minulosti organizovaly tzv. Týdny nebo dokonce Měsíce Červeného kříže, které začínaly na Světový den zdraví (7. dubna) a končily právě na Světový den Červeného kříže (8. května).

Připomeňme si některá z hesel Světového dne Červeného kříže z minulých let: „Chraň člověka - zabraň válce“ (1970), „Červený kříž s Vámi - pro Vás“ (1981), „Červený kříž pečující a ochraňující“ (1982), „Daruj krev - zachrániš život“ (1986). I z tohoto krátkého přehledu je zřejmé, že i v našich podmínkách můžeme propagaci a popularizaci činnosti Českého červeného kříže v souvislosti se Světovým dnem Červeného kříže ještě zintenzivnit.

Od roku 2000 se ČČK navrátil k tradici z období první republiky a celorepublikově vyvrcholení každoročních oslav Světového dne Červeného kříže se koná tradičně v **Senátu Parlamentu ČR** pod záštitou jeho předsedy.

ÚSTŘEDNÍ PÁTRACÍ AGENTURA MEZINÁRODNÍHO VÝBORU ČERVENÉHO KŘÍŽE

Byla zřízena rozhodnutím 2. Mezinárodní konference Červeného kříže konané v Berlíně před 130 lety již v roce **1869**. Má v současné době kartotéku s více než 50 miliony karet, které se týkají téměř 20 milionů případů.

Stejně jako v roce 1914, tak i v roce 1939 zřídil Mezinárodní výbor Červeného kříže v Ženevě informační agenturu, jejímž úkolem bylo zprostředkovávat zprávy o válečných zajatcích. Za druhé světové války obdržela **Ústřední zajatecká agentura**, jejíž služby se brzy rozšířily i na civilní občany, 59 milionů dopisů a telegramů a odeslala jich ještě větší počet. Distribuovala 36 milionů balíků ČK, předala 120 milionů dopisů od válečných zajatců a 23 milionů od civilistů (4.000 pracovníků vyřizovalo 100.000 dopisů denně), její pracovníci uskutečnili 11.000 návštěv zajateckých táborů.

Nyní se nazývá **Ústřední pátrací agentura** a její práce spočívá v zaznamenávání dotazů a podávání získaných informací o válečných zajatcích, internovaných civilních osobách, propuštěných nebo repatriovaných osobách, apod., zejména na základě jmenných seznamů, které jsou jí posílány. Pátrá po civilních osobách a vojácích nezvěstných v důsledku válečných konfliktů a informuje jejich rodiny. Vystavuje potvrzení o zjetí a úmrtní listy. Dnes předá ročně přes 1 milion zpráv ČK, navštíví kolem 3/4 milionů zajatců a vězňů.

Je-li přerušeno normální spojení, posílá vzkazy a předává informace mezi civilními osobami rozdělenými těmito událostmi a mezi zajatci a jejich rodinami. Ústřední pátrací agentura byla zřízena v souladu s požadavky Ženevských úmluv.

MEZINÁRODNÍ PÁTRACÍ SLUŽBA

Mezinárodní pátrací služba, která má sídlo v německém Arolsensu, je dnes nejdůležitějším centrem informací o osobách deportovaných nebo přemístěných za druhé světové války v Německu a v zemích okupovaných německou armádou. Odpovědnost za řízení této služby byla svěřena Mezinárodnímu výboru Červeného kříže v roce 1955.

Její kartotéka obsahuje více než 25 milionů karet. Od roku 1951 obdržela více než 2 miliony dopisů.

Pátrací služba Českého červeného kříže

Pátrací služba ČČK představuje významnou a náročnou agendu, která vyplývá z podpisu Ženevských úmluv. Od konce druhé světové války má ve své evidenci již více než 130.000 případů různých typů pátrací činnosti.

Pátrací služba ČČK se zabývá pátráním po obětech války a osobách, s nimiž rodina v důsledku válečných událostí ztratila spojení, dále pátráním po osudech

deportovaných a zajatců. Vystavuje potvrzení o věznění v koncentračních táborech. Pátrá po hrobech vojáků pohřbených během druhé světové války na našem území, ale i po občanských hrobech. Pátrá i po otcích (event. matkách) v zahraničí, kteří neplní vyživovací povinnost vůči svým dětem žijícím v České republice. Pomáhá při slučování rodin, vysídlení, repatriaci, apod. Pátrací služba ČČK vyřizuje každoročně na **4.500** žádostí.

Při všech těchto činnostech spolupracuje Pátrací služba ČČK s Ústřední pátrací agenturou Mezinárodního výboru ČK, s Mezinárodní pátrací službou v Arolsensu, s více než 70 národními společnostmi ČK a ČP, s řadou českých orgánů a úřadů a Oblastními spolky Českého červeného kříže.

ZNAKY, PRINCIPY A HESLA HNUTÍ ČERVENÉHO KŘÍŽE A ČERVENÉHO PŮLMĚSÍCE

Již při založení Mezinárodního výboru Červeného kříže v roce 1863 byl za oficiální znak zvolen **červený kříž v bílém poli**, složený ze známých 9 čtverců (5 červených a 4 bílé). Obrácené barvy švýcarské vlajky symbolizovaly projev úcty zemi, kde se mezinárodní organizace Červeného kříže zrodila a kde našla dodnes své sídlo. Tento znak dostal do vínku přesně vymezené poslání - zajistit ochranu raněných ve válce a všech, kteří o ně pečují. Od počátku bylo zřejmé, že každé zneužití tohoto znaku (doprava vojenských jednotek v sanitním voze, vlajka s červeným křížem na skladišti střeliva, apod.) je nutno považovat za vážné porušení mezinárodního práva.

Užívání znaku červeného kříže je zakotveno v Ženevských úmlouvách. Nesmí být používán pro reklamní nebo obchodní účely a je možno jím označovat pouze vozidla, letadla, lodi, budovy, zařízení a osoby pověřené péčí o raněné ve válce a péčí o jejich dopravu. Dále smí být tímto znakem označován personál, budovy, materiál a vozidla národních společností, přičemž v době války je v rámci národních společností velké provedení znaku vyhrazeno jen pro zdravotnické a humanitární účely a k ostatním účelům jej mohou v této době užívat jen v rozměru malém.

Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce má v současnosti znaky tři. Je to červený kříž, červený půlměsíc a (nejnověji) červený krystal. Jak jsme již uvedli, původně existoval znak jediný – Červený kříž. V listopadu 1876 oznámilo Turecko, které již půl roku válčilo s Ruskem, do Švýcarska, které je deponitářem Ženevských úmluv, že znak červeného kříže uráží náboženské cítění jeho vojáků, a že proto přijímá pro označení svých zdravotníků a sanitních vozidel znak **červeného půlměsíce**. Příkladem Turecka následovala brzy řada arabských a dalších zemí vyznávajících islám. Tak se zrodil další znak, který je však mezinárodně uznáván od roku 1929. Dalším státem, který odmítl převzít v tu dobu platné znaky (červený kříž nebo červený půlměsíc) byl od svého vzniku Izrael, který

usiloval o mezinárodní uznání červené Davidovy hvězdy. Protože by se tím otevřela cesta k neomezenému rozšiřování počtu znaků, hledalo se řešení jiné. Tím se stal tzv. **červený krystal** – tedy čtvercový rámeček červené barvy postavený na hrot, který byl zaveden až r. 2005 přijetím třetího Dodatkového protokolu k Ženevským úmlouvám. Až tento protokol vstoupí v platnost, vznikne státům, které Protokol ratifikují, povinnost respektovat jej stejně jako v současnosti celosvětově uznávané znaky - červený kříž a červený půlměsíc. Kromě výše zmíněného označování zdravotníků za války lze červený krystal (díky změně schválené 29. Mezinárodní konferencí) užít jako znak národní společnosti Hnutí ČK a ČP – v tom případě se do středu krystalu umístí její znak. Dnes jej užívá jediná národní společnost – izraelská Davidova hvězda, a to s vyobrazením této šesticípé hvězdy uprostřed. Pro úplnost dodejme, že v letech 1929–1979 byl rámem za vlády dynastie Pahláví užíván další mezinárodně uznávaný znak – **červený lev a slunce**.

Seďm základních principů Červeného kříže, které mají řídit aktivity Červeného kříže a Červeného půlměsíce v každé situaci, přijala a vyhlásila 20. Mezinárodní konference ČK a ČP ve Vídni v roce **1965**. Jsou jimi:

Humanita
Nestrannost
Neutralita
Nezávislost
Dobrovolnost
Jednota
Světovost

Ani pokud jde o základní hesla mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce, není situace jednoduchá a jednoznačná. Prakticky od počátku své existence v souladu se základním posláním Červeného kříže - ochranou raněných ve válce - bylo jediné heslo, pod nímž byla rozvíjena veškerá popularizační, propagandistická a výchovná kampaň - „**Milosrdenství mezi zbraněmi**“ („**Inter arma caritas**“).

Toto heslo však bylo pouze pasivní výzvou v již propuknuvším válečném konfliktu k tomu, aby obě znesvářené strany šetřily raněné oběti války. Červený kříž se však postupem doby začínal přece jen měnit v aktivního mírového činitele. Můžeme mít oprávněnou radost, že druhé heslo mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce, heslo aktivizující k boji za trvalý světový mír - „**Humanitou k míru**“ („**Per humanitatem ad pacem**“) - bylo přijato na návrh Československého červeného kříže, při zasedání Rady guvernérů, nejvyššího orgánu tehdejší Ligy společností ČK, v Praze v roce **1961**.

Od roku 1999 se přijímají „motta Mezinárodních konferencí“ - na období 1999–2003 to byla „Síla humanity“, 2003–2007 „Ochrana lidské důstojnosti“, které mají zdůraznit priority.

INSTITUT HENRI DUNANTA V ŽENEVĚ

Myšlenka založit institut Červeného kříže vznikla již po druhé světové válce. Byla oživena v souvislosti se 100. výročím vzniku Červeného kříže v roce 1963. Jeho statut byl přijat dne **5. listopadu 1965**. Nejvyšším řídicím orgánem **Institutu Henri Dunanta** je valné shromáždění, v němž jsou zastoupeny tři organizace: Mezinárodní výbor Červeného kříže, Mezinárodní federace ČK a ČP a Švýcarský červený kříž. Účelem tohoto institutu je umožňovat organizacím studium, výzkum a odbornou přípravu ve všech oblastech působení Červeného kříže a tím přispívat k jednotě, všestrannosti a prohloubení hnutí ČK a ČP ve světě.

Červený kříž tak získal ve městě svého vzniku, v Ženevě, místo, kde se jeho členové, pracovníci a další zájemci mohou scházet, vyměňovat si názory a bádát. Institut má působit jako spojovací článek mezi vzdělávacími složkami hnutí, aby bylo možné seznamovat vědecké a odborné instituce s potřebami, které jsou pociťovány v praktické činnosti v mezinárodním humanitárním hnutí. Ve svém působení vychází institut ze základních principů lidskosti, podle nichž je cílem přispívat k předcházení a zmírňování lidského utrpení, k ochraně života a zdraví, k zachraňování lidí a k upevňování úcty člověka k člověku. Institut je uznávaným pracovištěm v oblasti mezinárodního humanitárního práva, kde se stáží účastní i vládní experti.

Na břehu Ženevského jezera má od roku 1974 Institut Henri Dunanta (jehož adresa je - 114, Rue de Lausanne, Ženeva), prostory potřebné pro svou mnohostrannou činnost, včetně přednáškových síní, místností pro semináře, apod. Stal se jakousi akademií Červeného kříže, která pečuje o to, co lze nazvat intelektuálními potřebami Červeného kříže.

Prvním okruhem činnosti po zahájení práce v institutu byl výzkum. Zaměřuje se na otázky, které se týkají humanitárního hnutí jako celku a klade zvláštní důraz na specifické problémy plynoucí z aktuální situace ve světě, např. mezinárodní humanitární právo. Při výběru námětů pro svůj výzkum sleduje institut činnost podobných institucí, aby řešil jenom problematiku, kterou se jiní nezabývají. Proto usiluje o rozšiřování svých styků s vědeckými ústavy a mezinárodními organizacemi jako je např. Universita Spojených národů.

Byl vytvořen seznam vhodných oblastí výzkumu a vydán také seznam vhodných námětů, z nichž již čerpal mnoho studentů. Universitní profesori, výzkumní pracovníci a publicisté z 20 zemí již v institutu dostupné materiály studovali a někteří pro svůj pobyt a práci v něm dostali stipendium. Byla již publikována řada prací odborných pracovníků institutu a jeho externích spolupracovníků.

Od samého počátku věnuje Červený kříž značnou pozornost výuce a vzdělávání. Nejprve byl kladen hlavní důraz na rozšíření zásad Ženevských úmluv, aby bylo zajištěno jejich dodržování. Od roku 1972 institut každoročně organizuje přednášky pro studenty o zákonech týkajících se ozbrojených konfliktů. V samotném insti-

tutu jsou konference, porady, postgraduální kursy a konzultace pro odborníky. Pro každou oblast činnosti je vypracován vzdělávací program.

Rozsáhlá je vlastní ediční a publikační činnost Institutu Henri Dunanta a také publicistika vycházející z jeho podnětu nebo čerpající z jeho zdrojů. Knihovna o několika tisících svazků je sice poměrně malá, ale sestavena s ohledem na speciální potřeby výzkumných pracovníků, badatelů, studentů a publicistů. Dokumentační středisko se zaměřuje především na dějiny Červeného kříže, na mezinárodní humanitární právo, na ozbrojené konflikty, násilí a mezinárodní terorismus. Kromě toho shromažďují materiály o významných osobnostech Červeného kříže, přehledy o existenci a činnosti dalších institucí, zabývající se otázkami v oblastech zájmů institutu včetně přehledu o výzkumech prováděných jinde.

Archiv a muzeum soustřeďují dokumenty a předměty související se životem a dílem Henri Dunanta, jeho osobní věci, obrazy, rytiny, apod. Shromažďují se také doklady o práci dalších zakladatelů a činitelů Červeného kříže, včetně scénářů a filmů, divadelních her, rozhlasových materiálů a dokonce i oper.

Ženevský institut je svou rozsáhlou a podnětnou činností příkladem, který by měly následovat i národní společnosti ČK a ČP ve vlastních podmínkách. Měly by tak umožnit svým členům, ale také ostatním vážným zájemcům, zejména z řad odborných a vědeckých pracovníků, poznat dějiny organizace Červeného kříže v zemi a jejich rozvětvenou a programově rozpracovanou činnost.

VÝZNAMNÉ MEZINÁRODNÍ AKCE ČERVENÉHO KŘÍŽE NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Československo a Česká republika v uplynulých 40 letech opakovaně hostilo významné mezinárodní akce hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Připomínáme-li je v této kapitole, pak proto, abychom připomněli významnou roli, kterou Československý červený kříž a následně i Český červený kříž v celosvětové organizaci ČK a ČP hraje.

Bezesporu nejvýznamnější akcí uplynulého období na naší půdě bylo **XXVI. zasedání Rady guvernérů**, nejvyššího orgánu Ligy společností ČK a ČP, v roce **1961**. Toto zasedání, které se konalo v Praze, bylo významné hned ze dvou důvodů: jednak přijalo na návrh ČSČK nové heslo mezinárodního hnutí ČK a ČP - „Humanitou k míru“, jednak schválilo hlavní zásady pro nový „Program rozvoje Červeného kříže“. Jeho definitivní podoba byla potom schválena o dva roky později, na následujícím zasedání Rady guvernérů.

Velmi významnou akcí byla mezinárodní soutěž zdravotnických družin Červeného kříže, kterou v roce 1972 přivítala Kutná Hora. Opakovaně se na našem území konala Mezinárodní studijní střediska Červeného kříže (např. v roce 1982 v Líšnu u Benešova, v roce 1986 v Mlynčecích, v podhůří Vysokých Tater na Slovensku). V roce 1986 se u nás uskutečnil seminář o mezinárodním humanitárním právu pro odborníky ze 12 zemí, připravený ve spolupráci s Institutem mezinárodního humanitárního práva v San Remu.

Z posledních let připomeňme v roce 1994 uspořádaný seminář k problematice managementu v činnosti Červeného kříže (ve spolupráci s Bavorským červeným křížem).

V roce 1995 Praha hostila zasedání **Fóra střeoevropské spolupráce**, jehož se zúčastnili vedoucí představitelé národních společností Červeného kříže z 8 zemí (Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Chorvatsko, Bulharsko, Ukrajina a Česká republika). V roce 1999 oslavoval Český červený kříž 80. výročí svého založení. Blahopřát mu mj. přijel prezident Mezinárodního výboru Červeného kříže Cornelio Sommaruga (přijali jej mj. prezident republiky Václav Havel, předseda vlády Miloš Zeman a předsedkyně Senátu Libuše Benešová) a představitelé národních společností Červeného kříže ze 6 zemí.

V letech 1999–2000 uspořádal Český červený kříž v Praze **mezinárodní kurz maskérů**, kterého se zúčastnili zástupci z 15 evropských zemí. V roce 1999 hostila také Praha **kulatý stůl Pátracích služeb Červeného kříže**na který přijali pozvání zástupci z 11 evropských zemí. V roce **2003** se v Praze uskutečnila **Evropská soutěž první pomoci (FACE 2003)**.

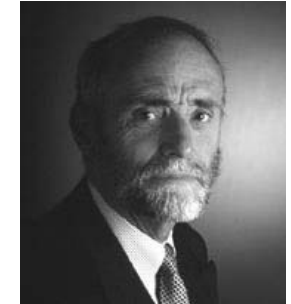
VEDOUcí PŘEDSTAVITELÉ MEZINÁRODNÍHO HNUTÍ ČERVENÉHO KŘÍŽE A ČERVENÉHO PŮLMĚSÍCE

Prezident MF ČK a ČP
Don Juan Manuel SUÁREZ DEL TORO RIVERO
(Španělsko)

Předseda Stálé komise ČK a ČP
Dr. Mohammed AL-HADID
(Jordánsko)

Prezident MV ČK
Dr. Jakob KELLENBERGER
(Švýcarsko)

Stálá komise ČK a ČP:

Předseda: **Dr. Mohammed Al-Hadid** (Jordánsko)

Členové: **Philippe Cuvillier** (Francie)

Janet Davidson (Kanada)

Prof. Freddy Karup Pedersen (Dánsko)

Zoy Katevas de Sclabos (Chile)

Dr. Jakob Kellenberger (MVČK)

Philip Spoerri (MVČK)

Juan Manuel Suárez del Toro (MF ČK a ČP)

Markku Niskala (MF ČK a ČP)

Mezinárodní výbor Červeného kříže:

Prezident - **Dr. Jakob KELLENBERGER** (Švýcarsko)

Generální tajemník - **Angelo GNAEDINGER** (Švýcarsko)

Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce:

Prezident - **Don Juan Manuel SUÁREZ DEL TORO RIVERO** (Španělsko)

Generální tajemník - **Markku NISKALA** (Finsko)

MEZINÁRODNÍ VÝBOR ČERVENÉHO KŘÍŽE

Mezinárodní výbor Červeného kříže byl vytvořen v roce 1863 z původního tzv. „výboru pěti“ švýcarskými občany, členy Ženevské veřejně prospěšné společnosti. Je to zakládající orgán Červeného kříže. Jde o neutrální, apolitickou, nezávislou a nestrannou instituci. Nejvyšším orgánem je Shromáždění, jehož členové (maximálně 25) jsou kooptováni a musí mít švýcarské občanství. Výkonná rada má maximálně 6 členů a je pověřena přímým řízením všech záležitostí, včetně administrativního aparátu. Členové sekretariátu výboru jsou, až na výjimky, rovněž švýcarské národnosti.

Mezinárodní výbor Červeného kříže je financován z dobrovolných příspěvků národních společností ČK a ČP a zejména z pravidelných ročních příspěvků vlád, signatářů Ženevských úmluv. Pokud je třeba financovat zvláště rozsáhlé pomocné akce, výbor se obrací na národní společnosti ČK a ČP, vlády, mezivládní i nevládní organizace se žádostí o příspěvek.

Mezinárodnímu výboru Červeného kříže svěřilo mezinárodní společenství mandát k ochraně obětí válek a vnitrostátních násilností, k prosazování mezinárodního humanitárního práva a dohledu nad jeho dodržováním. Mezinárodní výbor Červeného kříže je nezávislý na vládách a mezinárodních institucích, aktivně s nimi však spolupracuje. Má status pozorovatele v OSN. Dále je jeho úkolem kontrolovat zachování principů Červeného kříže, uznávat národní společnosti ČK a ČP, plnit úkoly uložené Ženevskými úmluvami a dohlížet na jejich dodržování. Kromě toho řídí i pomocné akce pro obyvatelstvo zemí postižených válkou.

Z uvedených informací vyplývá, že Mezinárodní výbor Červeného kříže řeší v duchu Ženevských úmluv především humanitární otázky - konkrétně ochranu a pomoc vojenským i civilním obětem válek a nepokojů. Tato činnost je uznávána ve **194** zemích světa. Do rámce této aktivity patří i právní ochrana a materiální pomoc válečným zajatcům a civilním internovaným osobám.

Činnost Mezinárodního výboru Červeného kříže doznala v posledních desetiletích značného rozšíření jak po materiální, tak po personální stránce. Např. v roce 1974 pro něj pracovalo 353 spolupracovníků v Ženevě a na 16 různých místech světa, v roce 1985 již to bylo více než 1.100 osob v Ženevě a na 36 místech ve světě. Počet místních spolupracovníků vzrostl z 220 (v roce 1974) na 2.312 (v roce 1985). Řádný rozpočet se zvýšil ze 20 milionů švýcarských franků (v roce 1974) na 83 milionů švýcarských franků (v roce 1985), mimořádný rozpočet pak ve stejném období vzrostl z 50 na 452 milionů švýcarských franků. V roce 2005 pro něj pracovalo 780 pracovníků v Ženevě a 11.500 v 80 zemích světa, jeho výdaje dosáhly 812 milionů švýcarských franků.

Československý červený kříž byl Mezinárodním výborem Červeného kříže uznán dne **1. prosince 1919**, Český červený kříž pak byl Mezinárodním výborem Červeného kříže uznán dne **26. 3. 1993**.

STRATEGIE HNUTÍ ČK A ČP A STRATEGIE MF ČK A ČP DO ROKU 2010

A. Strategie Hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce

Je určena pro práci Mezinárodního výboru ČK, Mezinárodní federace ČK a ČP a vedení národních společností ČK a ČP v oblastech, kde se předpokládá spolupráce a nutnost vystupovat jako jednotné Hnutí. Strategie je rozdělena do 3 oddílů a každý oddíl do několika pododdílů (celkem 17).

První oddíl je zaměřen na **posilování všech složek Hnutí ČK a ČP**. Jedná se zejména o posilování národních společností ČK a ČP s cílem zlepšit jejich řízení, zajistit dodržování 7 principů a řešení humanitárního práva.

Druhý oddíl je zaměřen na **zefektivnění činnosti Hnutí ČK a ČP** cestou zlepšení kooperace a těsné spolupráce všech složek. Strategie předpokládá, že v nejbližších letech budou všechny národní společnosti ČK a ČP napojeny na Internet, webovové stránky všech složek Hnutí ČK a ČP budou propojeny a do roku 2005 budou podřízeny společným standardům.

Třetí oddíl se věnuje **zlepšení image Hnutí ČK a ČP** a určuje cíle týkající se vztahu k vládám států a hlavním humanitárním organizacím světa.

B. Strategie Mezinárodní federace ČK a ČP do roku 2010

Jedná se o základní koncepční dokument Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce na prvních 10 let nového tisíciletí, který nese podtitul „**Zlepšovat život ohrožených lidí mobilizováním síly humanity**“. Byl připraven širokým aktivem funkcionářů a spolupracovníků mezinárodního hnutí ČK a ČP na sklonku devadesátých let 20. století.

Dokument „Strategie 2010“ vychází z analýzy činnosti mezinárodního hnutí ČK a ČP v devadesátých letech 20. století. Analýza zohledňuje vnější podmínky, v nichž Červený kříž působí (globalizace, ekonomická nerovnost zemí, zhoršování životního prostředí, růst počtu ohrožených lidí, apod.). Dále hodnotí trendy vývoje ve vlastním hnutí (postupný posun odpovědnosti v poskytování služeb od placených zaměstnanců na neplacené dobrovolníky, připravenost národních společností ČK a ČP, výsledky v šíření mezinárodního humanitárního práva, apod.). Bere v úvahu momenty jako šíření infekčních a nepřenositelných chorob ve světě, připravenost na pomoc při katastrofách, průmyslových haváriích, ale i dopravních nehodách, aj.

Vlastní Strategie 2010 akcentuje dva základní okruhy činností:

1. Zlepšování života ohrožených lidí
2. Mobilizace síly humanity

Za klíčové oblasti Strategie 2010 považuje:

- * propagaci základních principů Hnutí a humanitárních hodnot
- * reakci na katastrofy
- * připravenost na katastrofy
- * zdraví a péči v komunitě.

Klade důraz na připravenost Červeného kříže na katastrofy, na zvýšení rychlosti poskytovaných pomoci, ale také na zmírňování a omezování důsledků katastrof. Dále se zaměřuje na poskytování praktické a emocionální podpory zranitelným lidem v komunitě, na výcvik a poskytování první pomoci. Zdůrazňuje význam pomoci dobrovolníků v hnutí ČK a ČP, potřebu mobilizace finančních zdrojů, ale také význam vnější i vnitřní komunikace, nutnost dobré spolupráce národních společností ČK a ČP s vládami států, na jejichž území působí.

Český červený kříž „Strategii 2010“ přijal a postupně ji rozpracovává do svých konkrétních plánů činnosti na další období.

POMOC DOBROVOLNÍKŮ V Hnutí ČERVENÉHO KŘÍŽE A ČERVENÉHO PŮLMĚSÍCE

Jeden z úkolů obsažených v dokumentu Mezinárodní federace ČK a ČP „Strategie 2010“ je zaměřen na rozvoj dobrovolnického hnutí a vytváření sítě dobrovolníků jako aktivních spolupracovníků národních společností ČK a ČP. Těto problematice byl věnován i jeden z doprovodných seminářů na 27. Mezinárodní konferenci ČK a ČP v Ženevě ve dnech 1.–6. 11. 1999. OSN rok 2001 vyhlásila Mezinárodním rokem dobrovolnictví.

Dobrovolnictví v hnutí ČK a ČP představuje aktivitu, která je založena na svobodném rozhodnutí a nežadá žádnou finanční či materiální odměnu, má za cíl poskytovat pomoc ohroženým osobám na celém světě a je organizováno vedením národních společností ČK a ČP. Všichni dobrovolníci ČK a ČP mají pracovat v souladu se základními principy hnutí ČK a ČP a podporovat šíření těchto principů. Musí samozřejmě respektovat pravidla týkající se užívání znaku Červeného kříže a bránit jeho zneužití. Měli by být dostupní v případech naléhavé potřeby a pracovat v souladu s pravidly příslušné národní společnosti ČK a ČP.

Dobrovolníci mají právo se rozhodnout, zda se postupem doby chtějí stát členy národní společnosti ČK a ČP, mají právo být přiměřeně školeni pro předpokládané úkoly a obdržet vhodné vybavení pro aktivity, k nimž nabídli své služby. Mohou pracovat jednorázově nebo soustavně podle svého svobodného rozhodnutí.

Český červený kříž připravuje na další období metodické pokyny a pravidla pro zapojování dobrovolníků do svých činností. V roce 2005 sdružoval ČČK **70.381** členů a v jeho práci mu pomáhalo celkem **5.583** dobrovolníků.

ŘEKLI O ČERVENÉM KŘÍŽI ...

Henri DUNANT, zakladatel mezinárodního hnutí Červeného kříže:

„Nenašly by se v době klidu a míru prostředky na vytvoření podpůrné společnosti, jejímž cílem by bylo zabezpečit poskytování péče raněným v době války nadšenými oddanými dobrovolníky, kvalifikovanými na podobné úkoly?

Tyto služby by mohly být velmi účinné i v době epidemií nebo při pohromách, záplavách a požárech. Filantropická pohnutka, která by umožnila vznik těmto společností, by je uvedla do akce ihned, kdykoliv a kdekoliv by mohly prospěšně zasáhnout“.

Max HUBER, předseda Mezinárodního výboru Červeného kříže (v letech 1928 až 1945)

„Když vášeň, nenávist nebo potřeba vrhá jednoho člověka proti druhému a rozpoutává občanské války, Červený kříž zůstává jako nejbližší možnost vzájemného porozumění a možná i posílení duševních hodnot.

Červený kříž je povinen zůstat neutrální vůči filosofickým koncepcím. Jeho neutralita není lhostejnost, je to úcta“.

Leopold BOISSIER, předseda Mezinárodního výboru Červeného kříže (v letech 1955–1964)

„Když válka prohlubuje tragickou propast mezi národy, Červený kříž zůstává posledním poutem mezi lidmi. Jeho boj proti utrpení je živou výčitkou těm, kteří jej způsobují. Proto se Červený kříž obrací na všechny lidi s naléhavou výzvou zachovat mír“.

Samuel GONARD, předseda Mezinárodního výboru Červeného kříže:

„Navzdory všem překážkám, odmítání a těžkostem, jež brání tomu, aby byly všude přijaté zásady lidskosti, které předepisují Ženevské úmluvy, je potěšující zjištění, že naděje vkládané do Červeného kříže stále rostou. Stále více lidí je na něm závislých a počítá s ním, zejména když jde o zachování míru“.

Henry P. DAVISON, zakladatel Ligy společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce v roce 1919:

„Cit nestačí na podporu nějakého hnutí, je třeba jednat. A nám stačí se jen rozhlédnout kolem sebe. Všude panuje nouze, při níž je třeba pomáhat“.

José BARROSO, předseda Ligy společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce do roku 1977:

„Naše hnutí Červeného kříže seskupuje lidi, kteří patří ke všem rasám, náboženstvím a všem politickým směrům. To je jeden z nejpotěšitelnějších projevů důvěry a naděje v dnešním, tak chaotickém světě“.

Alice MASARYKOVÁ, první předsedkyně Československého červeného kříže (v letech 1919–1938):

„Zdá se mi, že to není jen shoda okolností ani pouhá náhoda, že toto hnutí má ve svém znaku kříž. Kříže užíváme při označování světových stran, slouží k orientaci. Kříž je i významným duchovním symbolem. Svislé rameno kříže spojuje nebe se zemí - ušlechtilé zásady se projevují ve skutečích denního života. Vodorovné rameno spojuje východ se západem - trpělivost, význačná vlastnost východu, se spojuje s čínorodou vůlí západu. Jako náboženský symbol označuje kříž vítězství pravdy a lásky nad lží a sobectvím. Proto je mně kříž nejen odznakem, ale i obsahem naší práce. V jistém smyslu podnikáme dnes ve znamení kříže nové křížové tažení. Cílem tohoto tažení je zdraví, účinná láska mezi občany a mír mezi národy“.

André Francois PONCET, předseda Stále komise Mezinárodního Červeného kříže (v letech 1948–1965):

„Červený kříž by měl mít blahodárný vliv. Jeho panstvím je srdce. Čím bude toto panství starší, tím bude zalidněnější, mocnější a tím více bude budoucí generace chráněna před nebezpečím, lhostejností a nelidskostí“.

U THANT, generální tajemník Organizace spojených národů (v letech 1961–1971):

„Minulost nám ukázala, že Červený kříž se zrodil z mezinárodní spolupráce. Jeho rostoucí solidarita a všestrannost jsou nadějí veškerého lidstva“.

John F. KENNEDY, prezident USA (v letech 1960–1963):

„Domnívám se, že Červený kříž je nejuznávanější a nejlépe přijímaný symbol na světě. Je to symbol neúnavné energie a neselhávající pomoci v době potřeby. Je to symbol stálého zájmu člověka o svého bližního“.

Dwight D. EISENHOWER, prezident USA (v letech 1952–1960):

„Červený kříž nacházíme všude v činnosti, nejen na místech událostí, o kterých hovoří celý svět, ale i v nejubožejších příbytích, vždy věrný svému přesvědčení, že záleží na člověku - a jen na člověku“.

Romain ROLLAND, (1866–1944), francouzský spisovatel, nositel Nobelovy ceny za literaturu z roku 1915:

„Svou prací pro mír, nestranným hodnocením situace v bojujících zemích, může Červený kříž přispět do jisté míry k uklidnění myslí lidí v jejich pokřiveném chování, vydrážděném nenávistí, i k tomu, aby ukázal i nejzarytějšímu nepříteli, co je to lidskost“.

Albert SCHWEITZER, (1875–1965), francouzský lékař a filosof, nositel Nobelovy ceny za mír z roku 1952:

„Červený kříž je pro nás světlem v temnotě. Naše velká vděčnost patří těm, kteří v roce 1863 zažehli tuto pochodň. Záleží na nás, abychom se postarali, aby nikdy nezhasla“.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Čo mám vedieť o Červenom kríži, preklad príručky Ligy spoločností ČK a ČP, pro SÚV ČSČK vydala Osvěta, Martin, 1984
2. Dorazil Otakar: Mezinárodní Červený kříž v historii světové, ČSČK, Praha, 1927
3. Kolektiv autorů: Svět Červeného kříže a Červeného půlměsíce, FV ČSČK v Avicenu, Praha, 1987
4. Manuál mezinárodního humanitárního práva, Úřad ČČK Praha, 2002
5. Mezinárodní humanitární právo - Odpovědi na vaše otázky, Úřad ČČK, Praha, 2001
6. Strategie 2010, Mezinárodní federace ČK a ČP, Ženeva, 1999, v českém překladu vydal Úřad ČČK, Praha, 1999
7. Strategie Hnutí ČK a ČP, Mezinárodní federace ČK a ČP, Ženeva, 2001
8. Švejnoha Josef: Stručný přehled historie ČSČK, FV ČSČK, Praha, 1990
9. Švejnoha Josef: 80 let činnosti Českého červeného kříže, Úřad ČČK, Praha, 1999
10. Švejnoha Josef: Červený kříž a Červený půlměsíc, Úřad ČČK, Praha, 2002

ČERVENÝ KRÍŽ A ČERVENÝ PŮLMĚSÍC

Z dostupných pramenů zpracoval Mgr. Josef Švejnoha

Vydal:

Úřad Českého červeného kříže
Praha 1
Thunovská 18

s využitím prostředků Mezinárodního výboru ČK.

3. aktualizované vydání
Praha, 2006

ČERVENÝ KŘÍŽ
A
ČERVENÝ PŮLMĚSÍC

Z dostupných pramenů zpracoval Mgr. Josef Švejnoha

Vydal:

Úřad Českého červeného kříže
Praha 1
Thunovská 18

s využitím prostředků Mezinárodního výboru ČK.

3. aktualizované vydání
Praha, 2006